

YHDESSÄ - TOGETHER

OULUJÄRVI LEADER KEHITTÄMISOHJELMA 2007 – 2013

KAJAANI, PALTAMO, PUOLANKA,
VAALA, VUOLIJOKI

1 TOIMINTA-ALUE	4
<hr/>	
1.1 ALUEEN YLEISESITTELY	4
1.1.1 SIJAINTI	4
1.1.2 VÄESTÖN MÄÄRÄ	4
1.1.3 TYÖLLISYYS	5
1.1.4 KAINUUN HALLINTOMALLI	5
1.1.5 MUUTA	5
1.2 KUNTAKOHTAINEN ESITTELY	6
1.2.1 PALTAMO	6
1.2.2 PUOLANKA	7
1.2.3 VAALA	7
1.2.4 VUOLIJOKI	8
1.2.5 KAJAANIN MAASEUTUALUEET	9
2 OULUJÄRVI LEADER RY	10
<hr/>	
2.1 YLEISTÄ	10
2.2 JÄSENISTÖ	10
2.3 YLEINEN KOKOUS	10
2.4 HALLITUS	11
2.5 TOIMINTA KEHITTÄJÄNÄ JA VÄLITTÄJÄNÄ	11
2.5.1 HANKERAHOITUS	11
2.5.2 HANKETOIMIJA	11
2.5.3 MAASEUTUSOPIMUS	11
2.5.4 TIEDONVÄLITTÄJÄ	12
2.5.5 ESR –VÄLITTÄJÄORGANISAATIO TOIMINTA	12
2.5.6 UUDET VÄLITTÄJÄTEHTÄVÄT	13
3 PERUSTEITA VALITULLE STRATEGIALLE	14
<hr/>	
3.1 KOKEMUKSIA EDELLISILTÄ OHJELMAKAUSILTA	14
3.1.1 LEADER II –KAUSI 1997 - 1999	14
3.1.2 LEADER+ -KAUSI 2000 – 2006	15
3.2 YLEISÖTILAISUUKSIEN TULOKSIA	16
4 KEHITTÄMISOHJELMA VUOSILLE 2007 – 2013	18
<hr/>	
4.1 OHJELMAN LAATIMINEN	18
4.2 STRATEGIA	18
4.3 VISIO JA SWOT –ANALYYSIT	19
4.3.1 VISIO 2013	19
4.3.2 OULUJÄRVI LEADER -ALUEEN SWOT –ANALYYSI	20
4.3.3 OULUJÄRVI LEADER –ALUEEN SWOT –ANALYYSI NAISNÄKÖKULMASTA:	21
4.4 PAINOPISTEET	21
4.4.1 LUONNOSTA NOUSEVA TUOTANTO	21
4.4.2 LUONTO ELÄMYSTEN LÄHTEENÄ	23

4.4.3	KEHITTYVÄ TIETOTYÖ	25
4.4.4	SUJUVA ARKI VIIHTYISÄSSÄ YMPÄRISTÖSSÄ	26
4.4.5	ELINVOIMAISET YHTEISÖT, OSAAVAT IHMISET	28
4.5	ALUEIDEN VÄLINEN JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ	31
4.6	HANKEVALINTAKRITEERIT	33
5	<u>OHJELMAN TOTEUTTAMINEN</u>	35
5.1	RAHOITUS JA MUUT RESURSSIT	36
5.1.1	JULKISEN TUEN JAKAUTUMINEN OHJELMAN PAINOPISTEITTÄIN	37
5.1.2	TOIMINTARAHA	37
5.1.3	JULKISEN TUEN JAKAUTUMINEN TOIMINTALINJOITTAIN	38
5.1.4	OHJELMAN RAHOITUS 2007 – 2013	38
5.1.5	OHJELMAN PAINOTUKSET HANKETYYPEITTÄIN 2007 – 2013	38
5.2	OHJELMAN TULOKSET	39
5.2.1	MÄÄRÄLLISET TULOKSET	39
5.2.2	LAADULLISET TULOKSET	39
5.3	MUU RAHOITUS	39
5.4	TALOUDELLINEN JA HALLINNOLLINEN OSAAMINEN	40
5.5	OHJELMIEN YHTEENSOVITTAMINEN JA YHTEISTYÖ	41
5.5.1	KAINUUN TE –KESKUS	41
5.5.2	KAINUUN MAAKUNTA -KUNTAYHTYMÄ	42
5.5.3	KAINUUN ETU OY	43
5.5.4	ALUEKESKUSOHJELMA	44
5.5.5	KUNNAT	44
5.5.6	TOIMINTARYHMÄT	44
5.5.7	KAINUUN YMPÄRISTÖKESKUS	44
5.5.8	MTT MAA- JA ELINTARVIKETALOUDEN TUTKIMUSKESKUS	45
5.5.9	PROAGRIA KAINUU JA NAISTEN TALO WOIMALA	45
5.5.10	KAINUUN NUOTTA RY	46
5.6	SEURANTA JA ARVIOINTI	46
5.7	LIITTEET	46

1 TOIMINTA-ALUE

1.1 ALUEEN YLEISESITTELY

1.1.1 Sijainti

Oulujärvi LEADER ry toimii viiden kunnan alueella vuoden 2006 loppuun asti. Kajaani, Paltamo, Puolanka, Vaala ja Vuolijoki sijaitsevat Kainuun maakunnassa Oulun läänin eteläisessä osassa (liite 1). Kajaanissa toiminta-alueen ulkopuolelle rajataan keskustaaajaman alue. Rajaus on esitetty liitteessä 2. Vuolijoki ja Kajaani yhdistyvät 1.1.2007.

Kunnat sijoittuvat Suomen neljänneksi suurimman järven, Oulujärven, ympärille ulottuen pohjoisessa Kainuun vaara-alueelle. Oulujärvi on noin 60 kilometriä pitkä ja 30 kilometriä leveä. Järven vesipinta-ala on 778 – 944 km² ja rantaviivaa on yhteensä noin 590 kilometriä. Saaria on järven kokoon nähden vähän, yhteensä 665. Manamansalon saari jakaa järven kahteen Suomen suurimpaan sisävesialtaaseen: Niskanselkään ja Ärjän-selkään.

Toiminta-alueen pinta-ala on noin 7 700 km². Etäisyys lähimmästä pisteestä Ouluun on noin 90 kilometriä, Kajaanista 180 kilometriä. Etäisyys Helsinkiin on noin 600 kilometriä ja itärajalles noin 150 kilometriä. Matka Kajaanista Vaalan keskustaan on 90 kilometriä ja Puolangan keskustaan 100 kilometriä. Toiminta-alueen pinta-alasta vesialueita on 1 208 km² eli yli 15 %.

LEADER –toiminta-alue ylittää rajoja: Vaala ei ole mukana Kainuun hallintomallissa, Puolanka puolestaan ei kuulu aluekeskusohjelmassa mukana oleviin kuntiin. Kajaani, Paltamo, Vaala ja Vuolijoki kuuluvat Kajaanin seutukunnan kuntiin ja Puolanka Kehys-Kainuun seutukuntaan.

1.1.2 Väestön määrä

Toiminta-alueen asukasluku on 1.11.2005 yhteensä noin 34 000. Kajaania lukuun ottamatta koko alue on harvaanasuttua maaseutua, jolla on yhteensä 13 965 asukasta. Kesäaikana alueen väkiluku lisääntyy huomattavasti, sillä toiminta-alueen kunnissa on runsaasti vapaa-ajan asuntoja, lähes 4000.

Kainuun asukastiheys on pienentynyt väestön vähentyessä, mutta väheneminen on hidastunut viimeisten vuosien aikana. Vaikka Kainuu on edelleen muuttotappioaluetta, pakolaiset sisältävä siirtolaisuus on pienentänyt huomattavasti alueen nettomuuttotappiota. Ulkomaalaisten määrä kasvaa tasaisesti, mutta siirtolaisuus ei pysähdy maakuntaan pakolaisten siirtyessä muualle Suomeen turvapaikkapäätöksen saatuaan. Kainuun huoltosuhde eli työvoiman ulkopuolella olevien ja työttömien määrä on koko maan heikoimpia.

Huoltosuhde oli Kainuussa 1,8 vuonna 2004, kun se koko maassa oli 1.

16 – 64 –vuotiaista suomalaisista 10,7 % on eläkkeensaajia. Kainuussa eläkkeensaajien osuus kyseisestä ikäluokasta on Suomen suurin, peräti 15 %. Oulujärvi LEADER ry:n toiminta-alueen kunnista Puolangalla ja Vaalassa yli kolmannes asukkaista saa eläkettä.

1.1.3 Työllisyys

Kainuun työttömyysaste syyskuussa 2005 oli 16,4 %. Sekä kuukausi- että vuositasolla mitattuna Kainuun työttömyys on vähentynyt suhteellisesti enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Erityisesti nuorisotyöttömyys on vähentynyt työttömien ikääntyessä samanaikaisesti. Syyskuun 2005 lopussa jo 39 % työttömistä oli yli 50 –vuotiaita. Kainuussa työmarkkinoilta poistuvien ikääntyvien määrä on jo nyt suurempi kuin uuden nuoren työvoiman määrä. Samaan aikaan yhä suurempi osa työikäisestä väestöstä on siirtynyt työmarkkinoiden ulkopuolelle jo ennen vanhuuseläkeikää.

Kainuun työllisyysaste 54,3 % on selvästi alhaisempi kuin muualla maassa. Työllisyysaste ei kohoa työttömien määrän selvästi laskusta huolimatta, koska työvoiman määrä on supistunut.

1.1.4 Kainuun hallintomalli

Kainuun maakuntahallintomallissa on mukana yhdeksän kainuulaista kuntaa, joiden peruspalvelujen tuottaminen on suurelta osin siirretty maakunnan hoidettavaksi. Tällä pyritään palvelujen turvaamiseen kustannussäästöjen ja tehokkuuden kasvattamisen kautta. Hallintomallin lisäksi kuntarakenteeseen voi tulla muitakin muutoksia. Vuolijoen ja Kajaanin välillä on jo sovittu kuntaliitos vuoden 2007 alusta.

1.1.5 Muuta

Sotkamoon suunnitteilla oleva Talvivaaran nikkelikaivoshanke loisi toteutuessaan uutta elämänuskkoa koko Kainuuseen. Kaivoksen avaamisen tekniset edellytykset ovat varmistuneet talviaikaisissa bioliotuskokeiluissa. Tavoitteena on rakennustöiden aloittaminen vuoden 2007 aikana, mikäli Lontoon pörssiin listautuminen onnistuu ja rahoitus varmistuu. Kaivos aloittaisi toimintansa vuonna 2009. Sen arvioidaan työllistävän suoraan 400 ja heijastusvaikutuksineen ainakin tuhat henkilöä. Vaikka itse kaivosalue ei sijaitsekaan Oulujärvi LEADER –alueella, toteutuessaan sen vaikutukset tulevat sinne ulottumaan. Nikkelikaivos olisi suuri henkinen ja taloudellinen piristysruiske, suuria uhkia ovat puolestaan UPM:n paperitehtaan ja Talgon junanvaunutehtaan mahdolliset lakkautumiset.

Kajaanin ammattikorkeakoulu ja Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskus antavat kainuulaisille sekä opiskelumahdollisuuksia että mahdollisuuden hyödyntää korkean tason osaamista ja tutkittua tietoa alueen elinkeinoelämän tueksi. Aluekeskusohjelmalla tavoitellaan tämän osaamisen leviämistä entistä enemmän myös maaseudulle. Oulujärvi LEADER ry:n toiminta-alueen kunnat Puolankaa lukuun ottamatta ovat mukana aluekeskusohjelmassa.

Meneillään oleva Oulu – Kajaani - Iisalmi –rautatien sähköistys valmistuu joulukuussa 2006. Valmistuttuaan se nopeuttaa junayhteyksiä Kainuusta muualle Suomeen. Toisaalta yöjunaliikenteen lopettaminen on vähentänyt matkustamismahdollisuuksia.

1.2 KUNTAKOHTAINEN ESITTELY

1.2.1 Paltamo

Paltamo on vanha Kainuun emäpitäjä, johon ensimmäiset Kainuuseen muuttaneet ihmiset asettuivat. Nykyisellään kunnassa on 4 178 asukasta. Kirkonkylän lisäksi kunnassa on toinenkin taajama, Kontiomäki, joka oli aikoinaan huomattava rautateiden risteysasema.

Paltamon kunta on satsannut erityisesti matkailu- ja puunjalostuselinkeinojen kehittämiseen. Varsinkin puunjalostuksen kehittämisessä onnistuttiin hyvin ja tämä näkyi työpaikkojen myötä muun muassa siinä, että kunnan väkiluku pysyi muutamana viime vuonna ennallaan. Paltamossa oli 11 mekaanisen puutuoteteollisuuden yritystä vuonna 2004. Hyvin edennyt kehitys kohtasi raskaita takaiskuja, kun Jannpuu Oy:n tehdas tuhoutui tulipalossa vuodenvaihteessa 2004 – 2005 ja Vapo Oy lakkautti sahansa keväällä 2005. Sahalle löytyi kuitenkin jatkaja muutamassa viikossa. Lisäksi Honkarakenteen tehtaan yt –neuvotteluilla oli vaikutusta puutuotealan toimintaympäristöön. Asia kuitenkin ratkesi onnellisesti Honkarakenteen ja paikallisten yksityisten henkilöiden perustettua uuden Finwood –nimisen yrityksen tehtaan toimintaa jatkamaan. Finwood toimii Honkarakenteen alihankkijana ja valmistaa lisäksi pihapiirirakenteita omia tuotteinaan.

Matkailualalla on monien koettelemusten jälkeen nyt valoisammat näkyvät. Metelinniemen golfkenttä on siirtynyt yritysomistukseen ja alueen kehittämiseen panostetaan voimakkaasti. Uusi klubirakennus valmistui kesäkuussa 2005 ja useiden loma-asuntojen rakentaminen on meneillään. Vierasvenesatama saadaan valmiiksi syksyllä 2006. Huoneistohotellin rakentamismahdollisuuksia selvitetään. Upealla paikalla Oulujärven rannalla sijaitsevalla golfkeskuksella yhdeksi Suomen parhaimmista golfkentistä arvostettuine kenttineen on mahdollisuus kehittyä koko Oulujärven matkailun veturiyritykseksi. Päänavaukset italialaisten golfmatkailijoitten saamiseksi on tehty, ensimmäiset ryhmät on otettu vastaan kesällä 2005.

Vuonna 2004 Paltamossa oli noin 90 maatilaa, joista 42 harjoitti lypsykarjataloutta.

Paltamon uudet omakotitalot on rakennettu pääasiassa kylille. Haja-asutusalueille on laadittu kaksi uutta rantaosayleiskaavaa. Nämä tuovat lisää asuinpaikkoja kylille sekä pysyväille että vapaa-ajanasutukselle. Vuosina 2001 – 2003 toteutetun Kylien uudet mahdollisuudet –hankkeen aikana kahdeksalle paltamolaiskylälle tehtiin kyläsuunnitelma. Nyt meneillään olevan maakunnallisen Kylässä –hankkeen aikana ko. suunnitelmia päivitetään ja lisäksi laaditaan muutamia uusia kyläsuunnitelmia. Yksi Paltamon kylistä on nimetty kainuulaiseksi ja toinen kylä valtakunnalliseksi vuoden kyläksi.

1.2.2 Puolanka

3 415 asukkaan Puolanka on aktiivisten kylien kunta; yksi kylistä on valittu valtakunnalliseksi vuoden kyläksi ja peräti neljä kylää on saanut maakunnallisen vuoden kylän tittelin. Kiinteä yhteistyö kyläyhdistysten kanssa on huomioitu jopa kunnan elinkeino-ohjelmassa. Puolangan kylille ollaan laatimassa kyläsuunnitelmia Kylässä –hankkeen puitteissa. Erityispiirteenä suunnitelmien tekemisessä on voimien yhdistäminen, esimerkiksi neljän kylän yhteinen kyläsuunnitelma. Useat kylät ovat tehneet keskinäistä yhteistyötä jo aiemminkin, muun muassa luonnontuotteiden hyödyntämiseen liittyen. Elinkeinollisuus on ollut vahvasti mukana puolankalaisessa kylätoiminnassa, se on näkynyt myös kyläosuuskuntien perustamisena.

Kaikkiaan noin 70 puolankalaisesta maatilasta puolet on lypsykarjatiloja. Maitomäärillä mitaten Puolangalta löytyvät Kainuun suurimmat tilat. Puolangan vaaramaisemissa laiduntaa myös poroja.

Paljakan hiihtokeskus vetää matkailijoita talvisin, alueen luontoon pohjautuvan matkailutarjonnan ympärivuotisuutta pyritään vahvistamaan. Pieniläkin matkailuyrityksillä on jo kansainvälisiä asiakkaita. Matkailutuloa kuntaan tuo myös runsas vapaa-ajan asutus, jota on rantojen lisäksi hiihtokeskuksen alueella. Puolangalla onkin tehty päätös mökkiläistoimikunnan perustamisesta, jotta nämä tärkeät osa-aikakuntalaiset voitaisiin huomioida entistä paremmin.

Satsaukset luonnontuotteiden jatkojalostuksen kehittämiseen ovat tuoneet tulosta, alalle on syntynyt mielenkiintoisia pieniä yrityksiä. Kunnassa on myös yritystoimintaa, jossa harjoitetaan merkittävää kainuulaisten herkututuotteiden myyntiä puhelimitse ja internetin kautta. Tuotantoaan aloitteleva siitakesienimö vie tuotteitaan Suomen rajojen ulkopuolellekin. Monipuoliset kivivarannot antavat mahdollisuuksia uusien yritysten syntymiseen, kunhan niiden hyödyntämistapojen tutkimusta viedään vielä nykyistä pitemmälle. Raaka-aineiden riittävydestä tehdyt selvitykset ovat tuloksiltaan lupaavia.

Puolanka ei muiden toiminta-alueen kuntien tapaan sijoitu Oulujärven ympärille, mutta monipuolistaa alueen maisemien monimuotoisuutta korkeilla vaaroillaan.

1.2.3 Vaala

Lähes puolet Oulujärvestä kuuluu 3 710 asukkaan Vaalan kuntaan. Vaalaan onkin muodostunut vahva vapaa-ajan asutus, noin 1600 lomaa-asuntoa enemmän kuin kaksinkertaistavat ajoittain asukkaiden määrän ja tuovat huomattavan lisänsä alueen talouteen. Mökkiläistoimikunta aloitti toimintansa kesällä 2005. Manamansalon saari keskellä Oulujärveä on tunnettu ja vetovoimainen matkailukohde, jonka kymmenien tuhansien kävijöiden saarivierailua maustaa usean sadan metrin mittainen lossimatka. Manamansalon lisäksi pitkiä upeita hiekkarantoja löytyy myös Säräisniemeltä. Yksi mielenkiintoinen vaalalainen käyntikohde matkailijalle on Lamminahon talonpoikaismuseoalue. Rokuan vaara-alue kuuluu suurim-

malta osaltaan Vaalan kuntaan. Vilkkaassa käytössä oleva Rokuan Kunto-keskus luo mahdollisuuksia ohjelmapalveluyrittäjyydelle.

Jäkäläkankaat ovat yksi Vaalan luonnon erityispiirteistä. Jäkälää nostetaan sekä koristekäyttöön että pohjoisen porojen ravinnoksi. Jäkälän jatkojalostukseen erikoistunut yritys vie koristejäkälää Keski-Eurooppaan.

EMOTR –rahoitteinen kyläsuunnitelmien tekemiseen tähtäävä Kylässä –hanke toimii myös Vaalassa. Osalle kylistä kyläsuunnitelma on hankkeen puitteissa jo tehty ja osalle se on valmistumassa.

LEADER –ohjelman rakentamiseen liittyvässä yleisötilaisuudessa touku-kuussa 2005 vaalalaiset pitivät 90 kilometrin päässä olevan Oulun voimasta kasvua yhtenä mahdollisuutena myös vaalalaisille. Oulun kasvu heijastuu sen lähikuntiin ja Muhokselle syntyneissä työpaikoissa käy jo töissä vaalalaisia, joista jotkut ovat asettuneet asumaan sivukylille.

Vaalassa on lähes 130 maatilaa, joista lypsykarjatiloja melkein 60. Vaalan maatiloilla on koko Kainuun suurimmat keskipeltopinta-alat. Kunnasta löytyy myös suuria luomutiloja. Vaalan Juustola Oy jalostaa maitoa muun muassa juustoleiväksi ja savujuustoksi.

Vaalan kunta ei ole mukana Kainuun hallintomallissa.

1.2.4 Vuolijoki

Paltamon tavoin Vuolijoki on kahden taajaman kunta. Kirkonkylän lisäksi Otanmäki kerrostaloineen on taajama-aluetta. Vuolijokelaisia oli vuoden 2005 lokakuun lopussa 2 662.

Otanmäki oli aikoinaan Suomen tärkein rautakaivos, jonka ympärille rakentui 1950 –luvulla vahva kaivosyhdyskunta. Kaivostoiminnan loputtua tilalle on tullut teollisuutta. Nykyisin Vuolijoki on Kainuun teollistunein kunta, johon on muodostunut Kainuun metalliteollisuuden keskus suurimpana yrityksenään junanvaunuja rakentava Talgo Oy. Tällä hetkellä junanvaunututuotannossa on suuria epävarmuus- ja uhkatekijöitä. Vuolijokelaista innovatiivisuutta voisi edustaa vaikkapa vedessä kelluva traktori, jolle on löydettävissä monenlaisia käyttökohteita matkailusta öljyvahinkojen torjuntaan.

Oulujärven lisäksi Talaskankaan luonnonsuojelualue ja Otanmäen lintuvesiallas muodostavat puitteita matkailun kehittämiseksi. Riihipihan kotiseutumuseoalueesta on tullut monien ryhmämatkailijoiden suosima tutustumiskohde, jossa entisajan elämä tulee hienolla tavalla esille.

Maatiloja Vuolijoella on hieman vajaat 60, joista kolmasosa harjoittaa lypsykarjataloutta. Vuolijoella on myös merkittävää turvetuotantoa.

Vuolijoki ottaa vuosittain vastaan useita kymmeniä kiintiöpakolaisia, jotka tuovat oman värinsä paikkakunnan elämänmenoon. Viimeisimmät tulijat ovat Sudanista.

Vuolijoen kylät saivat kyläsuunnitelmansa valmiiksi alkukesällä 2005. Vaikka kunnassa on ollut aktiivisia kyliä aiemminkin, on kylätoiminta saanut selvästi uutta virkeyttä kyläsuunnitelmien tekemisen myötä. Myös nuoret ja maahanmuuttajat ovat tehneet omat kyläsuunnitelmansa.

1.2.5 Kajaanin maaseutualueet

Kajaani on 35 595 asukkaan kaupunki, jossa ydinkeskustan ja kerrostaloalueitten ulkopuolella (LEADER –alueella) asuu 20 000 ihmistä. Kahdeksalla kajaanilaisella kylällä on kyläsuunnitelma. Kajaanissa on laadittu myös maaseutuohjelma vuosille 2004 – 2008. Kaupungin taloudellisesta tilanteesta johtuen ohjelman toteutus ei kaikilta osin ole lähtenyt käyntiin suunnitelman mukaisesti.

Kaupungin läheisyys antaa Kajaanin kylien asukkaille erilaiset mahdollisuudet muun muassa palvelujen saavutettavuuteen kuin syvällä maaseudulla. Kuitenkin kyläsuunnitelmien yhteydessä esiin nousseet asiat ovat monilta osin samoja kuin kaikilla muillakin kylillä. Kylien ongelmat ovat yhteisiä asuinpaikasta riippumatta, mutta niiden ratkaisuvaihtoehdot ovat erilaisia. Kajaanissa on kylä, joka toimii yhtenä kylätoiminnan edelläkävijänä mm. huolehtimalla koko maakunnan sähkö- ja elektroniikkaromun keräilystä ja tuottamalla muitakin palveluja. Kyseinen kyläyhdistys on saanut valtakunnallisen Vuoden kansalaistoimija –tunnustuksen 2004. Toiselle kajaanilaiskylälle tuovat omat erityispiirteensä sen kulttuurihistoria kuvakirkkoineen sekä lentokenttä, jonka kautta kulkee noin 100 000 lentomatkustajaa vuosittain. Kylälle on syntynyt kulttuurimatkailua harjoittava yritys.

Kajaanin kylillä on maatalousyrittäjyyden lisäksi myös muuta yritystoimintaa ja lisäksi suuri osa Kajaanin kylien työssä käyvistä asukkaista työskentelee Kajaanin keskustassa. Osalle Kajaanin kylistä rakennetaan uusia taloja uusien asukkaiden muuttaessa kylille, myös vuokra-asunnoista olisi kysyntää. Siten kaavoitus ja vesihuollon kuntoon saattaminen ovat etenkin näillä kylillä tärkeimpiä kehittämiskohteita tällä hetkellä.

Kajaanissa kylät ovat panostaneet vahvasti kylien väliseen yhteistyöhön, mikä näkyy Kajaanin kyläasian yhteistyövaltuuskunnan aktiivisena toimintana. Valtuuskunta toimii kylien edustajana myös Kajaanin kaupunkihallintoon päin.

Suurin osa Kajaanin kylistä on kohtuullisen ajomatkan päässä keskustasta, mutta myös Kajaanista löytyy erämaaluontoa. Etelä-Kajaanin kylien alue eroaa muista Kajaanin kylistä harvalla laajalla alueella olevalla asutuksellaan.

2 OULUJÄRVI LEADER RY

2.1 YLEISTÄ

Oulujärvi LEADER ry on vuonna 1996 perustettu yhdistys, jonka tarkoituksena on toimia paikallisten palveluiden säilyttämiseksi, vähentää työttömyyttä, toimia palveluiden ja työllisyyden yleisten edellytysten kehittämiseksi sekä edistää ja kehittää alueen asukkaiden ja vieraiden viihtyisyyttä kestäväen kehityksen periaattein.

Yhdistyksen säännöt liitteenä 3.

2.2 JÄSENISTÖ

Yhdistyksellä on 214 henkilöjäsentä ja 62 yhteisöjäsentä. Yhteisöjäsenet edustavat eri tahoja: mukana ovat kaikki viisi toiminta-alueen kuntaa, kyläyhdistyksiä, kyläosuuskuntia, 4H –järjestöjä, metsästysseuroja, MTK:n paikallisjärjestöjä, yrityksiä jne. Yhdistyksen jäsenyys on avoin kaikille alueen asukkaille. Jäsenmaksua ei ole peritty.

Vuoden 2005 aikana yhdistykseen on liittynyt 13 uutta henkilöjäsentä ja 18 uutta yhteisöjäsentä.

Koska jäsenmaksua ei peritä, on jäsenten halukkuutta säilyttää jäsenyytensä vaikea arvioida. Tämän vuoksi lähetimme vuonna 2004 jäsenistölle kirjeen, jossa pyysimme toiminnasta kiinnostuneita uudistamaan jäsenyytensä. Kaikki eivät tätä tehneet. Myöhemmin samana vuonna lähetimme itsearviointiimme liittyvän jäsenkyselyn, johon yllättäen saimme enemmän vastauksia näiltä hiljaisilta jäseniltä kuin jäsenyytensä uudistaneilta. Tämän olemme tulkinneet haluksi vaikuttaa ja säilyttää jäsenyys, joten jäsenrekisteristä ei ole poistettu sinne kerran liittyneitä.

Jäsenmaksun käyttöönotto tulee asialistalle yhdistyksen syyskokouksessa joulukuussa 2006.

2.3 YLEINEN KOKOUS

Oulujärvi LEADER ry:ssä on ollut käytössä kahden vuosikokouksen malli: syyskokouksessa hyväksytään toimintasuunnitelma ja talousarvio seuraavalle vuodelle sekä valitaan uudet hallituksen jäsenet erovuoroisten tilalle. Kevätkokous hyväksyy edellisen vuoden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen.

Harkinnassa on siirtyminen yhteen vuosikokoukseen. Asia on esillä syyskokouksessa joulukuussa 2006.

2.4 HALLITUS

Yhdistyksen hallituksessa on 15 jäsentä: jokaisesta toiminta-alueen kunnasta kolme varsinaista jäsentä ja heillä henkilökohtaiset varajäsenet. Kolmikantaperiaate toteutuu hallituksessa siten, että jokaisesta kunnasta on yksi julkisen tahon, yksi yhdistys-/yritystason ja yksi yksityisen tahon edustaja. Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan vuosittain. Hallituksen jäsenistä on erovuorossa joka toinen vuosi seitsemän ja joka toinen vuosi kahdeksan jäsentä.

Yhdistyksen yleisessä kokouksessa 8.12.2005 valittiin hallitus vuodelle 2006. Hallituksen kokoonpano ja taustatahot liitteessä 4.

Vuolijoen ja Kajaanin kuntaliitos vaikuttaa hallituksen jäsenmäärään, joka tulee olemaan 12 vuoden 2007 alusta lähtien. Edelleen siis säilytetään kolme varsinaista jäsentä jokaisesta kunnasta ja kolmikanta rakentuu kuten aiemminkin.

2.5 TOIMINTA KEHITTÄJÄNÄ JA VÄLITTÄJÄNÄ

Oulujärvi LEADER ry:llä on paikallisena toimintaryhmänä monia etuja toimia välittäjäorganisaationa. Omalla alueellaan se on juurtunut kehittämisorganisaatio, jolla vuoden 2007 alussa alkaa 11. toimintavuosi. Oulujärvi LEADER on toiminnallaan saavuttanut sekä viranomaisten että ruohonjuuritason luottamuksen.

Toimintaryhmä on ns. matalan kynnyksen välittäjä, jonka työntekijöitä on helppo lähestyä. Ryhmän toimintaa kuvaa verkonrakentajan rooli ja jalautuminen paikallistasolle. LEADER –toiminnan kolmikantaisuus on etu; toimintaryhmällä on mahdollisuus tavoittaa laajasti erilaiset maaseudulla toimivat ihmiset ja yhteisöt.

2.5.1 Hankerahoitus

Oulujärvi LEADER ry tukee hankkeita Maa- ja metsätalousministeriön myöntämän rahoituskehyksen puitteissa. Tämä jo sinällään on välittäjäorganisaationa toimimista. Toimintaryhmän rooli ruohonjuuritason ja viranomaisten välissä vain vahvistuu koordinaatiohankkeiden myötä.

2.5.2 Hanketoimija

Oulujärvi LEADER ry voi myös itse hakea hankerahoitusta ja toteuttaa hankkeita. Tämä on paikallaan varsinkin silloin, kun pyritään luomaan alueelle jotain aivan uutta. Esimerkiksi uusien elinkeinomahdollisuuksien edistäminen on toimintaa, jolle on toisinaan vaikea löytää toteuttajaa tai yksityisen rahoituksen maksajaa, koska hankkeesta ei ole välitöntä taloudellista hyötyä millekään tietylle taholle. Tällöin LEADER voi ottaa vetovastuun ja käynnistää toimintaa, joka ei muuten lähtisi liikkeelle, mutta jonka kokeileminen nähdään alueella tärkeäksi.

2.5.3 Maaseutusopimus

Toimintaryhmän ensimmäinen strateginen hanke VÄLKE käynnistyi tammiukuussa 2005. LEADER –idean mukaisesti VÄLKE välittää ja kehittää; se etsii piileviä työ- ja toimeentulomahdollisuuksia ja selvittää, voidaanko nii-

tä yhdistää todellisiksi ansiolähteiksi. Taustalla on se, että erityisesti hoivapalvelujen tarve maaseudulla on voimakkaassa kasvussa. Toisaalta osaava tekijä voi koota ansionsa monesta lähteestä, esimerkiksi kotitaloudesta sekä mökkitalokkari-toiminnasta. Useilla kylillä tarvittaisiin erilaisia monitoimiosajia, koska tarpeet ovat moninaisia.

Tavoitteena hankkeessa on sekä nostaa esiin kylien ja yhdistysten roolia toimijoina että saada asukkaille todellisia ansiolähteitä. Tavoitteena on myös löytää sellaisia julkishyödykkeitä, joiden tuottamista voisi jatkossa hoitaa LEADER -toimintaryhmän kautta.

Taustalla on neljännessä maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa mainittu uusi sopimuksellisuus -toimintatapa. Maaseutusopimus -periaate tarkoittaa sitä, että välittäjä yhdistää tarpeellisen työn, tekijän sekä tilaajan. Välittäjäorganisaatio ei itse tuota, vaan edistää sopijoiden kohtaamista. Sopimuksellisuus -toiminta ei syrjäseudulla vääristä kilpailutilannetta, sillä vastaavia palveluja on vähän tarjolla.

VÄLKE –hanke on osoittanut käytännössä, että välittäjää tarvitaan, mikäli pienistä sirpaleisista töistä halutaan kasvattaa työpaikkoja. Välittäjätoimintaan on kytkettävä kiinteästi kehittäjän rooli. On vietävä tietoa, aktivoitava ja rohkaistava eri osapuolia, etsittävä ratkaisuja esille tuleviin ongelmiin ja edistettävä toimijoiden verkostoitumista. Toimintaryhmä sopii hyvin välittäjäorganisaatioksi, koska sillä on vahva paikallistuntemus ja valmiita verkostoja. Tärkeää on sekin, että ryhmällä on mahdollisuus vastata koulutustarpeisiin käytännönläheisen ohjauksen ja neuvonnan lisäksi.

Hankkimiensä käytännön kokemusten perusteella Oulujärvi LEADER ry:llä on valmiudet toimia välittäjäorganisaationa, jos maaseutusopimusjärjestelmä toteutuu.

2.5.4 Tiedonvälittäjä

Toimintaryhmätyön yksi tärkeä rooli on tiedon välittäminen. Sitä tehdään monitahoisesti: välitetään tietoa kokemuksista toimijoilta toisille, sekä onnistumisista että epäonnistumisista. Tietoa välitetään myös ylhäältä alaspäin, esimerkiksi viranomaisien tuottamaa tai tutkimustietoa ruohonjuuritason tasolle. Tärkeää on viedä tietoa alhaalta ylöspäin, tätä Oulujärvi LEADER ry:ssä tehdään esimerkiksi osallistumalla Kainuun strategiaryhmän toimintaan ja valtakunnalliseen Maaseutu-asumisen teemaryhmän työskentelyyn. Tämä on samalla kehittämistä. Käytännössä välittäjän ja kehittäjän roolit kulkevatkin käsi kädessä.

2.5.5 ESR –välittäjäorganisaatiotoiminta

Yksi tulevan ohjelmakauden mahdollisuuksista on toimia ESR –välittäjäorganisaationa. Tämä voi edellyttää omaa toimialuetta laajempaa kohdealuetta ja useita yhteistyökumppaneita.

Oulujärvi LEADER ry on ollut yksi yhteistyötaho Kainuun Nuotta ry:n hallinnoimissa Helppo homma ja Ideasta hankkeeksi –välittäjäorganisaatiohankkeissa.

2.5.6 Uudet välittäjätehtävät

Kuntarakenne tulee lähivuosina muuttumaan ja palvelut keskittyvät entistä kauemmaksi. Tällöin toimintaryhmän rooli välittäjäorganisaationa voi kasvaa, sillä myös maaseudun palvelutarpeista on huolehdittava ja tähän tarvitaan uusia toimintamalleja.

3 PERUSTEITA VALITULLE STRATEGIALLE

3.1 KOKEMUKSIA EDELLISILTÄ OHJELMAKAUSILTA

3.1.1 LEADER II –kausi 1997 - 1999

Vuosien 1997 – 1999 LEADER II –kaudella Oulujärvi LEADER ry toimi neljän kunnan alueella. Paltamon, Vaalan ja Vuolijoen lisäksi alueeseen kuului Kajaani, joka oli jaettu kahtia Kainuun naisryrittäjyys LEADER ry:n kanssa. Kunnat antoivat kuntarahaosuuden hankkeittain. Tämä lisäsi hakijan kannalta byrokratiaa ja siirsi tavallaan osan toimintaryhmän tarveharkinnasta kunnille.

Hankkeiden jakautumisessa korostui erityisesti matkailun kehittäminen. Hankkeilla pyrittiin monipuolistamaan matkailutoimintoja mutta kehitys jäi kesken, koska uusia kehitettyjä tuotteita ei saatu myyntiin saakka eikä alueella ollut toimivaa yhteismarkkinointia. Myös majoitustoiminta oli edelleen vähäistä. LEADER+ –kaudelle siirryttäessä tavoitteeksi asetettiin panostaminen yritystoiminnan vahvistamiseen ja syntymiseen sekä matkailun markkinointimenetelmien, -osaamisen ja –yhteistyön kehittämiseen.

Luonnonvarojen jalostusasteen nostamiseen käytettiin lähes 20 % hanke-rahoista. Onnistumisia tuli varsinkin mekaaniseen puunjalostukseen liittyen. Erilaisista kokeiluista saatiin hyviä kokemuksia ja kehittämishankkeilla vaikutettiin yritysten ja työpaikkojen syntymiseen. Puunjalostusyrittäjiä lukuun ottamatta luonnontuotteiden jatkojalostusyrittäjiä oli kuitenkin vielä varsin vähäinen määrä.

Kylät olivat aktiivisesti toteuttamassa hankkeita omiin tarpeisiinsa ja mahdollisuuksiinsa pohjautuen. Kylien asukkaat aktivoituivat ja hankkivat osaamista hanketoiminnasta. Vaikka monet hankkeet onnistuivat hyvin, kaikki eivät olleet riittävän selkeitä käynnistyessään ja tulokset eivät näissä tapauksissa olleet toivottuja. LEADER –toiminta kuitenkin avasi näiden prosessien kautta kehittämistyön vaatimuksia ja kyläyhteisön toimintamahdollisuuksia.

LEADER –toiminnan mukanaan tuomat kehittämisen mahdollisuudet ja toimintatapa olivat alkuvaiheessa epäselviä kaikille osapuolille. Odotukset saattoivat olla korkeammat kuin käytäntö myöhemmin osoitti. Kokemusten myötä valmiudet oma-aloitteiseen toimintaan ja hankerahoituksen käyttöön kehittämistyökaluna olivat ohjelmakauden lopussa huomattavasti korkeammalla kuin LEADER II –kaudelle lähdettäessä.

Vuosien 1997 – 1999 aikana Oulujärvi LEADER käsitteli 152 hankehakemusta, joista 92 sai myönteisen viranomaispäätöksen. Hanketoiminta painottui kehittämishankkeisiin, joilla parannettiin yritystoiminnan edellytyksiä. Yrityshankkeita oli kolme. Tässä on tapahtunut suuri muutos nykyisellä ohjelmakaudella.

3.1.2 LEADER+ -kausi 2000 – 2006

Uudelle ohjelmakaudelle siirryttäessä Oulujärvi LEADER –alue laajeni. Puolanka tuli kokonaan uutena kuntana mukaan ja aiemmin jaettuna olleet Kajaanin maaseutualueet kuuluvat nyt kokonaisuudessaan Oulujärvi LEADERin toiminta-alueeseen. Alue on osoittautunut käytännössä toimivaksi: hankerahakehys on käytetty kokonaan, hankkeiden toteutukseen on löytynyt riittävät henkilöresurssit niin palkattuina kuin talkootyöntekijöinäkin ja alueelta on löytynyt tarvittava määrä julkista ja yksityistä rahoitusta. Hankkeiden toteuttajien kirjo on ollut laaja, joten monenlaisista asioista kiinnostuneiden ihmisten on ollut mahdollisuus osallistua LEADER –toimintaan.

Ohjelmakauden taitteessa hallituksen kokoa kasvatettiin 15 jäsentä käsittäväksi ja muutettiin kolmikantaperiaatteen mukaiseksi.

Kuntarahaosuuksien käytössä tapahtui huomattava muutos. Alueen kunnat antoivat toimintaryhmälle ”könttärahan”, joka maksetaan hanketoimijoille LEADER –toimistosta. Näin kuntarahan hakeminen ei enää vaadi omaa prosessiaan, vaan se tapahtuu samalla hakemuksella ja samalla kertoo kuin muunkin avustusosuuden hakeminen.

Suuri muutos oli myös maksatushakemusten valmistelun tuleminen toimintaryhmän tehtäväksi. Maksatusten hakemiseen liittyvä hankkeiden raportointikin kulkee nyt toimintaryhmän kautta. Vaikka tämä on lisännyt työntekijöiden tehtäviä ilman, että siihen on saatu lisää henkilöresursseja, muutos on erittäin positiivinen ja lisännyt työn mielekkyyttä. Koko hankkeen elinkaari on nyt toimintaryhmän tiedossa ja hankkeissa saatuja kokemuksia voidaan siten siirtää neuvonnan yhteydessä uusille hankkeille.

Oulujärvi LEADER ry:n LEADER+ -ohjelman painopisteiksi oli valittu kylien toiminnallinen kehittäminen, matkailun kehittäminen sekä luonnontuotteiden jatkojalostus ja hyödyntäminen. Lisäksi on tuettu tietoyhteiskuntaan liittyviä hankkeita. Tuetut hankkeet ovat jakautuneet toimintalinjojen kesken seuraavasti: kylien toiminnallinen kehittäminen 49 % (linja pitää sisällään myös palveluyritysten tukemisen), matkailun kehittäminen 31 %, luonnontuotteiden hyödyntäminen 16 % ja tietoyhteiskunta 4 %.

Ohjelmakauden alusta syyskuun puoliväliin 2006 mennessä toimintaryhmä oli vastaanottanut 188 hankehakemusta, joista virallisen myönteisen päätöksen oli saanut 143 hanketta. Näistä yrityshankkeita oli 50 eli 35 %. Rahallisesti suorien yritystukien määrän osuus on ollut noin 30 % julkisesta tuesta. Yrityshankkeiden määrä on siis moninkertaistunut edelliseen ohjelmakauteen verrattuna. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta tuetuilla yrityksillä ei ole ollut maatilakytkentää eivätkä ne toimialansa tai kokonsa vuoksi olisi saaneet tukea TE –keskuksen yritysosastolta. Tämä osoittaa hyvin sen, että LEADER –ohjelma on ollut sekä tarpeellinen että muita ohjelmia täydentävä.

LEADER –hanketoiminta on siirtynyt askelmalta toiselle. Ensimmäisellä kaudella keskityttiin kehittämishankkeisiin ja luomaan aiempaa parempia edellytyksiä elinkeinotoiminnalle. Nykyisellä kaudella on parannettu edel-

leen edellytyksiä, mutta varsinaisten yrityshankkeiden myötä kehittämistyön tuloksina on yhä enemmän pysyviä työpaikkoja, erityisesti naistyöpaikkoja.

Uudet yritykset ovat monipuolistaneet alueen elinkeinorakennetta ja luoneet omalta osaltaan uskoa siihen, että maaseudullakin on mahdollista harjoittaa kannattavaa yritystoimintaa. Ohjelmakauden edetessä on varsinkin matkailualalle alkanut syntyä hankkeita, joissa yritykset tekevät todellista keskinäistä yhteistyötä. Seuraava askelma tulee olemaan entistä vahvempi yhteistyö, joskin edelleen tarvitaan myös yksittäisten yritysten tukemista eikä kehittämishankkeissa tehtävää yleistä kehittämistäkään voida lopettaa. Se on kuitenkin usein se sykäys, jolla saadaan jotain uutta liikkeelle ja joka myöhemmin realisoituu yrityksinä ja työllistymismahdollisuuksina.

Toimijoiden näkemyksiä LEADER –toiminnasta on kysytty sekä ryhmän omaan itsearviointiin liittyen että ohjelman rakentamiseen liittyvissä yleisötilaisuuksissa. Näiden näkemysten ja kokemusten mukaan LEADER –toimiston toimintaan ollaan tyytyväisiä: sitä pidetään asiantuntevana hanketoiminnan ohjaajana ja tukijana. Asiakkaat ovat saaneet tarvitsemiaan neuvoja muun muassa hankesuunnittelussa sekä maksatushakemusten täyttämässä. Toisaalta hanketoimintaa pidetään edelleen byrokraattisena. Tätä yritetään keventää tulevalla ohjelmakaudella toimintaryhmän koordinaatiohankkeiden avulla sekä panostamalla entistäkin enemmän neuvontaan ja ohjaukseen. Alueen asukkaat näkivät LEADER –toiminnan mahdollistaneen pienten (kylä)hankkeiden toteutumisen. Hyvänä pidettiin myös talkootyön mahdollisuutta omarahoitusosuudessa, koska se helpottaa hankkeen toteutusta ja lisää aktiiviteettia. Aktiivisuuden ja yhteistyön maaseudulla on ylipäätään koettu lisääntyneen kaudella 2000 – 2006. Oulujärvi LEADER on saavuttanut alueen asukkaiden hyväksynnän ja luottamuksen sekä löytänyt oman paikkansa kehittäjien joukossa.

3.2 YLEISÖTILAISUUKSIEN TULOKSIA

Vuoden 2005 aikana pidetyissä yleisötilaisuuksissa alueen asukkaat pitivät tärkeimpänä työpaikkojen syntymistä. Tämä lienee luonnollista, kun ollaan Kainuussa, jossa työttömyystilanne on pitkään ollut maan pahin ja jossa on selkeästi ja kipeästi koettu se, mitä maaseudulla tapahtuu, kun väki muuttaa työn perässä muualle. Matkailun ja luonnontuotteiden jalostuksen nähtiin edelleen olevan toimialoja, joissa on mahdollisuuksia sekä yleisesti että tällä alueella. Luonnontuotepuolella uskottiin erityisesti bioenergiaan.

Matkailun lisäksi myös muun palvelusektorin, erityisesti erilaisten hoiva- ja hyvinvointipalveluiden, kasvun mahdollisuuksiin uskottiin ja sille nähtiin olevan myös tarvetta. Tekemätöntä työtä oli alueen asukkaiden mielestä erityisesti ympäristöasioissa. Laajakaistaa on kovasti odotettu ja sitä halutaan hyödyntää. Työpaikkojen painottamisesta huolimatta myös kylä- ja muiden yhteisöjen tukeminen nähtiin tärkeänä. Yhteinen toiminta luo yhteishenkeä ja yhteenkuuluvuutta ja ilman niitä ei ole olemassa eläviä kyliäkään, joissa viihtyisivät niin entiset kuin uudetkin asukkaat.

Sekä kahden ohjelmakauden että pidettyjen yleisötilaisuuksien perusteella ei entisiä toimintalinjoja ollut syytä lähteä radikaalisti muuttamaan. Uuden ohjelman toimintalinjojen nimien takaa löytyvät entiset toimintalinjat, tosin sisällöltään aiempaa hieman laajempina ja uudistuneina. Entinen kylien toiminnallinen kehittäminen jaettiin kahteen toimintalinjaan uuden ohjelman entistä vahvemman palvelujen kehittämis- ja ympäristöpainotuksen vuoksi.

Ohjelma on paitsi alueen asukkaiden esille tuomiin asioihin pohjautuva, myös selkeästi jatkoa edellisille ohjelmille. Tämä tuo kehittämistyöhön pitkäjänteisyyttä ja jatkuvuutta. Sekä jo tehdyt että tulevat toimenpiteet muodostavat laajan, toisiinsa kytkeytyvän kokonaisuuden, jossa pienillä hankkeilla on saatu aikaan suuria tuloksia.

4 KEHITTÄMISOHJELMA VUOSILLE 2007 – 2013

4.1 OHJELMAN LAATIMINEN

Ohjelman toimintalinjat, tavoitteet ja esimerkit toimenpiteistä perustuvat alueen asukkaiden tarpeisiin ja ideoihin. Ohjelmaprosessiin liittyen on järjestetty yleisötilaisuuksia eri kunnissa. Ajatuksia on kuunneltu myös muiden järjestämässä tilaisuuksissa. Naiset ovat päässeet kertomaan näkemyksiään kaikille avoimien tilaisuuksien lisäksi pelkästään heille suunnatussa illassa. Lisäksi naisille on tiedotettu ohjelman rakentamisesta Kainuun naisverkoston sähköpostilistan kautta ja he ovat esittäneet ideoitaan sähköpostitse. Nuorille on tehty kysely Kainuun Nuorisofoorumin tapaamisen yhteydessä. Alueella tehdyt kyläsuunnitelmat ovat luonnollisesti olleet ohjelman tärkeitä aineistolähteitä.

Ohjelmaprosessin alussa järjestettyjen yleisötilaisuuksien läpiviemiseen ostettiin asiantuntija-apua Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskukselta ja naisille suunnatun tilaisuuden vetämiseen ProAgraria ry:n Interreg –rahoitteiselta Tools –hankkeelta. Kaikista tilaisuuksista ilmoitettiin mm. lehti-ilmoituksilla, toimintaryhmän nettisivuilla, sähköpostilistojen kautta ja laajoilla postituksilla, joten ohjelman valmisteluun on ollut mahdollisuus kaikilla halukkailla osallistua.

Oulujärvi LEADERillä on meneillään kaksi omaa hanketta, joiden kautta on myös kerätty toiminta-alueen ihmisten mielipiteitä hankkeen rakennusai-neiksi. Ohjelmaa laadittaessa on hyödynnetty kaikkia niitä ajatuksia, tarpeita, kannanottoja ja näkemyksiä, joita on tullut esille LEADER –väen ja alueen toimijoiden kohdatessa. Sama kolmikanta, jota noudatetaan hallituksen kokoonpanossa, on toteutunut ohjelman valmistelussakin: oman sanansa ovat päässeet sanomaan niin yksityiset ihmiset, yrittäjät, yhdis-tysväki kuin julkisenkin tahon edustajat.

Ohjelman on pääasiassa kirjoittanut Oulujärvi LEADER ry:n toiminnanjohtaja Pirjo Oikarinen, lisäksi kirjoittamiseen ovat osallistuneet Oulujärvi LEADER ry:n muut työntekijät: projektisihteeri Päivi Koivula ja hankevetäjät Katimari Partanen ja Jura Räsänen. Ohjelmaan ovat tuottaneet tekstiä myös Kainuun kylätyöohjelman koordinaattori Tarja Lukkari, Kylässä –hankkeen projektipäällikkö, Kainuun Nuotta ry:n toiminnanjohtaja Veli-Matti Karppinen sekä Pro Oulujärvi ja Pro Kainuun meri –hankkeiden projektipäällikkö, IT –alan yrittäjä Kimmo Niskanen.

Lista yleisötilaisuuksista ja muusta tiedonkeräämisestä liitteenä 5.

4.2 STRATEGIA

Oulujärvi LEADER –kehittämishojelman laaja-alaisuudesta ja monipuoli-suudesta huolimatta sillä on selkeä punainen lanka: yhteistyö. Muita strategia-avainsanoja ovat kilpailukyky, elinkeinollisuus ja innovatiivisuus.

Ohjelman toimenpiteillä parannetaan alueen kilpailukykyä niin asuinpaikana, vapaa-ajanviettokohteena, asukkaiden osaamistason nostamisella kuin yritystoiminnassakin. Ohjelmalla edesautetaan maaseudun elinkeinorakenteen monipuolistumista ja vahvistetaan siten maaseudun elinvoimaa.

Elinkeinollisuus näkyy uusien toimeentulo-, ansio- ja työllistymismahdollisuuksien etsimisessä ja luomisessa, uusien yritysten synnyttämisessä ja olemassa olevien yritysten tuottavuuden, osaamisen ja työllistävyyden lisäämisessä. Yrityksiä aktivoidaan ja tuetaan markkinalähtöiseen toimintaan sekä hakemaan uusia markkina-alueita ja asiakkaita Kainuun omien pienenevien markkinoiden ulkopuolelta.

Kaikissa ohjelmaprosessin aikana järjestetyissä yleisötilaisuuksissa koettiin ongelmaksi eri resurssien vähäisyys. Tärkeimmäksi lääkkeeksi tälle nähtiin yhteistyö ja verkostoituminen sekä alueen sisällä että sen ulkopuolelle, myös Suomen rajojen ulkopuolelle. Tämän vuoksi *ohjelman toimenpiteissä ja toteutuksessa painotetaan yhteistyötä ja yhteisiä ratkaisuja, silloinkin kun sitä ei erikseen mainita*. Tällä luodaan ja tuetaan yhteisöllisyyttä ja lisätään sosiaalista pääomaa. Yhteistyön painottaminen tulee ohjaamaan rahoitettavien hankkeiden valintaa sekä käytettäviä tukiprosentteja.

Innovatiivisuudella tarkoitetaan muutosta entiseen; uusien ratkaisujen ja toimintamallien luomista, kokeilemista, toteuttamista ja juurruttamista käytännöiksi. Tulokset voivat näkyä monin eri tavoin: uusina tuotteina, palveluina, tapahtumina, toimintatapoina, yhdistyksinä, liikeideoina, yrityksinä, yhteistyöverkostoina, asiakassegmentteinä, markkina-alueina, markkinointikeinoina, palvelujen järjestämismuotoina, jakelukanavina jne. Oulujärvi LEADER ry:n ohjelmatyön rooli on toimia uusien asioiden käynnistäjänä ja alkuun saattajana. Toiminnassa on vahva aktivoiva ote: LEADER –toiminnalla etsitään pienetkin uudet ideansiemenet ja kasvatetaan niitä rohkeasti suuremmiksi ja näkyville, sillä menestys on uskalluksen lapsi.

Strategian toteuttamisessa käytetään kaikkia tuki- ja hankemuotoja, myös yritystukia.

4.3 VISIO JA SWOT –ANALYYSIT

4.3.1 Visio 2013

Alueen kylissä asuu monia ammattialoja edustavia ja kaikenikäisiä ihmisiä, jotka arvostavat turvallista, rauhallista ja virikkeistä ympäristöä. Luontoa hyödynnetään yritystoiminnassa kestävällä tavalla sekä raaka-aineina että elämysten lähteenä. Tietoteknisten valmiuksien hyödyntämisellä on luotu maaseudulle uudenlaisia yrityksiä ja työpaikkoja. Palveluyrittäjyyttä tuemalla ja uusia toimintatapoja luomalla on huolehdittu siitä, että tarpeelliset palvelut ovat kaikkien saatavilla. Yhteisöllisyys on vahva voimavara ja yhteistyö alueen sisällä sekä sen ulkopuolelle on tuonut uusia mahdollisuuksia kehittämistyöhön ja yritystoimintaan.

4.3.2 Oulujärvi LEADER -alueen SWOT –analyysi

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Turvallinen ja viihtyisä asuinympäristö • Luonto ja luonnonvarat • Oulujärvi ja vaaramaisemat • Alueen kulttuuriperinne • Aktiiviset kylät, uudet/päivitetyt kyläsuunnitelmat • Hyvä matkailuinfrastruktuuri, olemassa olevat matkailuyritykset 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pitkät etäisyydet • Resurssipula: pääomien puute, osaajien puute (erityisesti markkinointi- ja tuotteistusosaaminen) • Yritysten ja työpaikkojen puute, yksipuolinen elinkeinorakenne • Ikärakenne, muuttotappio (18 – 35 v), väestön alhainen koulutustaso, vähän aktiivisia toimijoita • Yhteistyö vähäistä (kylät, yrittäjät, kunnan toimijat) • Rohkeuden puute sekä toimintaa käynnistävien ja suuntaa näyttävien yritysten ja henkilöiden puute
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö Leader –alueiden välillä (kansainvälistyminen) • Luonnon varojen paikallinen hyödyntäminen ja jalostaminen (uusiutuvan energiantuotannon merkityksen kasvu, puhtaiden elintarvikkeiden kysynnän kasvu, alueen kallioperän mahdollisuudet) • Elämyshakuisuus kasvavana trendinä mahdollistaa innovatiivisen tuotteistamisen mm. matkailussa • Laajakaistan hyödyntäminen, uudenlaisen tietotyön kehittyminen • Matkailun kehittäminen verkostoitumisen kautta ja matkailun kasvu • Palveluyrittäjyyden kehittäminen mm. hoi-vayrittäjyys / hyvinvointipalvelut 	<p>Uhkat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yleinen passiivisuus – annetaan periksi • Väestökato ja –rakenne • Palvelurakenteen heikkeneminen (peruspalvelut, julkinen liikenne) • Maaseudun infrastruktuurin rappeutuminen • Julkisen sektorin (kunnat, valtio, EU) talous ja kehittämispanostusten väheneminen • Talouden globalisaation negatiiviset vaikutukset; suurten teollisuusyksiköiden lopettaminen (Talgo, UPM)

4.3.3 Oulujärvi LEADER –alueen SWOT –analyysi naisnäkökulmasta:

Analyysi on laadittu kesäkuussa 2005 pidetyssä alueen naisille suunnatussa kehittämisilllassa.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saasteeton, turvallinen ja väljä elintila • Vahvat, osaavat naisten verkostot • Yhteisöllisyys ja halu tehdä yhteistyötä • Aitous • Halu ja kyky tehdä työtä ja yrittää • Luonto: rauhaa, tilaa, raaka-aineita ja elämyksiä 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rohkeuden puute • Vähäiset taloudelliset resurssit • Ikärakenne: Nuorten poismuutto ja väestön ikääntyminen • Perhe ja lapsi pitäisi saada vahvuudeksi • Aktiivisten toimijoiden vähyys • Osaamisen taso • Naisten koulutusta vastaavien työpaikkojen vähyys
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terveys –, hyvinvointi- ja hoivapalvelut • Kulttuuri-, elämys- ja ohjelmapalvelut • Kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin liittyvien palvelujen kysynnän kasvaminen • Paluumuuttajille on Kainuussa tilaa (lapsiperheiden paratiisi) • Palveluiden yksityistäminen tuo uutta yrittäjyyttä • Yhteistyö ja verkostoituminen myös Kainuun ulkopuolelle • Luonnontuotteet 	<p>Uhkat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kylien autioituminen • Väestön ikääntyminen, paikallisten ihmisten poismuutto • Henkisen ja taloudellisen epävarmuuden lisääntyminen • Palvelujen häviäminen: <i>Kuntatalouden heikkous, pula ammattitaitoisista työntekijöistä</i> • Mahdollisuuksia ei pystytä näkemään eikä toteuttamaan • Lapsia ei synny

4.4 PAINOPISTEET

4.4.1 Luonnosta nouseva tuotanto

Monipuolinen luonnontuotteiden raaka-ainevaranto antaa mahdollisuuksia omaperäiselle tuotannolle. Puhtaista, luonnosta saatavista aineksista kehitetyillä tuotteilla voidaan vastata siihen kasvavaan kysyntään, jota kohdistuu yksilöllisiin ja hyvinvointia lisääviin elintarvikkeisiin ja muihin tuotteisiin. Luonto, kulttuuriympäristö ja perinteet antavat pohjaa massasta erottuville käsityötuotteille. Alueen kallioperän rikkaudet luovat LEADER –toiminnan ulkopuolella syntyvän kaivostoiminnan rinnalle yritysmahdollisuuksia myös pienimuotoiselle kiven ja sivukiven jalostukselle. Uusiutuvi- en energiamuotojen ja bioenergian lisääntyvän käytön myötä syrjäisillekin seuduille syntyy uusia yrityksiä ja työpaikkoja sekä sivuelinkeinoja maataloudelle.

Painopistealue sisältää Suomen maaseutustrategian toimintalinjojen 1 ja 3 mukaisia toimenpiteitä.

Tavoitteet ja esimerkkejä toteuttamiskeinoista:

Pienimuotoisen luonnontuote- ja käsityörittäjyyden lisääminen

- Aktivointitoimenpiteet mm. mahdollisuuksien kartoittaminen ja etsiminen myös kansainvälisiltä, Euroopan ulkopuolisilta markkinoilta ja niiden esiintuominen
- Uusien mahdollisuuksien etsiminen isommille yrityksille tapahtuvasta komponenttituotannosta. Pieni yritys voi esimerkiksi myydä kehittämänsä tuotteen oikeudet isolle yritykselle ja jatkaa sen sopimusvalmistajana. Tällöin pienyritys välttyy usein kompastuskiveksi muodostuvalta kalliilta kuluttajamarkkinoinnilta.
- Yrittäjyyttä harkitsevien avustaminen mm. eri toimintavaihtoehtojen vertailussa, valitun toimintamallin hiomisessa, yhteistyökumppanien löytämisessä ja liiketoimintasuunnitelmien laatimisessa.
- Kiviesiintymien hyödynnettävyyteen ja riittävyyteen liittyvät pienimuotoiset selvitykset
- Tuotteiden markkinoillepääsyn tukeminen esim. yhteisosallistumiset messuille ja sisäänostotapahtumiin

Yritysten välisen yhteistyön lisääminen

- Alan yritysten yhteistyöverkostojen ja mm. markkinointiyhteistyön luominen. Yhteistyötahoja etsitään aktiivisesti ja määrätietoisesti myös oman toiminta-alueen ulkopuolelta.
- Hyödynnettävien rajapintojen ja yhteistyömuotojen etsiminen eri toimialojen, esimerkiksi matkailun kanssa

Uudet, tutkitut ja testatut tuotteet

- Tuotekehityshankkeet ja -toimenpiteet
- Uusien tuotantomenetelmien ja –laitteiden pienimuotoinen kehittäminen
- Tuotteistamiseen liittyvät aivoriihitapahtumat sekä niihin liittyvät ideoitten testaukset
- Asiantuntija-avun, esimerkiksi ammattimuotoilijoiden käyttäminen tai markkina-asiantuntijoiden hyödyntäminen ”ilmassa” olevien kuluttajatarpeiden löytämiseksi
- Suoran asiakaspalautteen hankkiminen tuotekehitystyön pohjaksi; esimerkiksi pienimuotoiset koemarkkinoinnit, asiakaspaneelit yms.
- Perinteisten käsityötekniikoiden ja –mallien siirtäminen ikäpolvelta ja alueelta toiselle sekä soveltaminen nykykuluttajien toiveisiin sopiviksi.
- Paikallisista tuotteista muodostuvien tuoteperheiden rakentaminen.

Yritysten osaamisen kasvattaminen

- Markkinointi- ja myyntikoulutus, liiketoimintaosaamiseen liittyvä koulutus kokonaisuudessaan.
- Tuotteiden laatutason nostaminen erityiskoulutuksen avulla.
- Tutkimustiedon ja –osaamisen hyödyntäminen
- Yritysten markkinatuntemuksen sekä markkinointi- ja myyntiosaamisen lisääminen tekemällä markkinaselvityksiä, markkinatutkimuksia, asiakassegmenttien harkittua valintaa ja selvittämällä niiden odotuksia.
- Tuotteen ominaisuuksiin, tuotantomääriin ja valituille asiakassegmenteille sopivien jakelukanavien ja myyntitapojen etsiminen ja luominen.

- Yrityskohtaisten kehittämissuunnitelmien laatiminen ja niiden toteuttaminen ⇒ pienimuotoisen yritystoiminnan kehittäminen merkittävämmäksi toimeentulolähteeksi.
- Tietotekniikan ja tietoverkkojen hyödyntäminen yritystoiminnan kaikilla osa-alueilla

Lähienergian käytön lisääminen

Uusien energiamuotojen ja bioenergian käyttöä edistämällä lisätään alan yritysten syntymistä ja kasvua.

- Laajemman hankkeen sisällä tapahtuva usean kiinteistön yhteisten bioenergiälämmitysratkaisujen (esim. yhteiset lämpökeskukset, siirrettävät lämpökotit jne.) suunnittelu ja tarvittaessa siihen liittyvä pienimuotoinen laitekehitys.
- Lähienergian saatavuuden parantaminen yhteisiä myynti-, tilaus- ja jakelujärjestelmiä kehittämällä.
- Viljelykäytöstä poistuneiden peltojen kartoittaminen ja saattaminen energiatuotantoon.
- Bioenergian käyttöön ja yrittäjyyteen liittyvä koulutus sekä mallien ja onnistuneiden ratkaisujen etsiminen ja siirtäminen.
- Erilaiset pienimuotoiset menetelmä- yms. kokeilut sekä laitevalmistus.

4.4.2 Luonto elämysten lähteenä

Matkailualueiden kehittämisessä on tällä hetkellä käynnissä valtakunnallinen kehityskulku kuntakohtaisesta matkailuviestinnästä kohden vahvempia yhteismarkkinointialueita. Alueen yritysten ja kuntien resurssit pyritään yhdistämään matkailualueen yhteismarkkinoinnin taakse, jota kautta matkailualueiden markkinointiin saadaan ihan eri tavalla tehokkuutta ja näkyvyyttä. Pienuus muuttuu suureksi Kainuussa.

Oulujärvi LEADER –alueen matkailuyritykset ovat mukana kahden matkailualueen yhteismarkkinoinnissa. Puolangan yrittäjät ovat mukana Paljakan -alueen yhteismarkkinoinnissa ja Oulujärven ympäristökuntien (Paltamo, Vaala, Vuolijoki ja Kajaani) yrittäjät ovat mukana Oulujärven matkailualueen yhteismarkkinoinnissa. Lisäksi nämä matkailualueet ovat yhdessä muiden Kainuun matkailualueiden kanssa käynnistäneet yhteistyön, joka tähtää markkinoinnin yhteistyön tiivistämiseen. Käynnistetty on myös keskinäinen verkottuminen, jossa pyritään hyödyntämään toisten vahvuuksia eli Oulujärven vahvaa kesäkausimatkailua ja Paljakan vahvaa talvimatkailupainotusta.

Oulujärven matkailualueen yhteismarkkinointi on käynnistynyt ja sen toimintaedellytyksiä on vahvistettu luomalla yhteistyössä alueen yritysten ja kuntien kanssa yhteismarkkinointisuunnitelma vuosille 2006 ja 2007. Alueen yhteismarkkinointia koordinoimaan on perustettu Oulujärven Jättiläiset ry. Yhteismarkkinoinnissa ovat mukana lähes kaikki alueen matkailuyritykset (lähes 50 yritystä).

Monipuolinen luonto vaara- ja järvimaisemineen sekä neljä selkeää vuodenaikaa tarjoavat tilaisuuksia tuottaa matkailijoille kokemuksia ja aktivi-

teetteja, joille kasvava elämyshakuisuus luo kysyntää. Monta kuukautta kestävä varma lumipeite, jäällä kulkeminen, keskiyön aurinko ja talvinen kaamos, revontulet ja luonnossa liikkumisen jokamiehenoikeus ovat monelle ulkomailta tulevalle erikoisuuksia, joiden hyödyntämistä voidaan vielä huomattavasti lisätä. Luonnonrauha ja luonnon tuottama esteettinen mielihyvä muodostavat terapiaympäristön, jota voidaan matkailuun liittyen tai sen lisäksi hyödyntää kokonaisvaltaiseen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvänä yritystoimintana. Hyvinvointiyrittäjyyden, matkailun, kulttuurin, taiteen, perinteen ja luonto-osaamisen rajapintoja eri tavoin yhdistelemällä on mahdollista luoda uudentyypisiä elämyksiä ja palvelukokonaisuuksia sekä lisätä pienten yritysten työllistävyyttä.

Painopistealue sisältää Suomen maaseutustrategian toimintalinjan 3 mukaisia toimenpiteitä.

Tavoitteet ja esimerkkejä toteuttamiskeinoista:

Uusia matkailun ohjelmalveluja ja tapahtumia

- Luotettavien ja laadukkaiden ohjelmalveluiden kehittäminen ja testaus
- Uusien tapahtumien luominen
- Tapahtumien ketjuttaminen ja yhteismarkkinointi

Yhteistyön lisääminen ja laajentaminen

- Hyvin käyntiin lähtenyt matkailuyritysten yhteistyötä syvennetään
- Oulujärven ja Paljakan matkailuyritysten yhteistyö
- Hankkeet, joissa matkailun kehittämiseen yhdistetään muita toimialoja
- Kansainvälisille markkinoille suunnatut hallitut avaukset

Alueelle suuntautuvan matkailun lisääminen

- Vierailukohteiden lisääminen ja niiden saatavuuden parantaminen
- Oulujärven hyödyntäminen mm. monipuolisen vesiliikenteen lisääminen ja kehittäminen
- Matkailun ympärivuotisuuden lisääminen mm. parantamalla ja monipuolistamalla liikuntamahdollisuuksia
- Alueen yhteismarkkinoinnin rinnalle segmentoitua tuotemarkkinointia
- Myyntityön tehostaminen ja myyntikanavien kehittäminen
- Luontomatkailuun yhdistettäviin kasvaviin harrastusaloihin (esim. sauvakävely, valokuvaus, lintu- ja muu lajibongaus, kalastus) liittyvän matkailun edistäminen
- Tietotekniikan ja –verkkojen uudet hyödyntämistavat alueen esilletuomisessa, esimerkiksi matkailusisältöjen luominen eri medioihin

Uudet majoituspaikat

- Tasalaatuisen ja laadukkaan majoituksen lisääminen

Yritysten osaamis- ja laatutason nostaminen

- Tietotekniikkakoulutus
- Kielikoulutus
- Asennekoulutus ulkomaisia asiakkaita kohtaan

- Ulkomaisten asiakkaiden odotusten selvittäminen ja huomioiminen, esimerkiksi Keski-Euroopasta tulevien matkailijoiden odotukset puusta rakennetuista tai puulla sisustetuista majoituspaikoista
- Pienimuotoisen matkailuinfraan rakentaminen
- Alueen ulkopuolelta asiakkaansa hankkivien uusien hyvinvointiyritysten perustaminen

4.4.3 Kehittyvä tietotyö

Kainuun maakunnan päätös rakentaa vuosina 2005 ja 2006 sataprosenttisesti peittävä, 2 – 8 megabitin langaton laajakaista parantaa yleisesti kainuulaisten yritysten menestymisen edellytyksiä. Samalla se avaa alueen maaseudulle aivan uusia ja ennennäkemättömiä mahdollisuuksia, joista kaikkia ei osata vielä edes nähdä.

Tietoverkkoja hyödyntävä, paikasta riippumaton työ ei enää ole pelkästään keskuksissa asuvien ulottuvilla. Maaseudulle syntyy uusia yrityksiä, jotka tuottavat uudentyyppisiä palveluita ja joiden asiakkaat voivat sijaita kaukana palveluntuottamispaikasta. On myös mahdollista tuottaa hyödykkeitä, joiden jakelukanavana tietoverkot toimivat. Sisältöjen tuottaminen digitaalisessa muodossa eri välineisiin on yksi mahdollisuus synnyttää uutta liiketoimintaa. Maaseudun verkko-opetuksessa Kainuu voisi olla johtava verkkokouluttaja ja verkkomateriaalin tuottaja koko valtakunnassa. Tämä edellyttää systemaattista sisällöntuotantoverkoston kehittämistä ja ylläpitoa.

Maaseudun tyhjilleen jääneitä rakennuksia voidaan ottaa uudelleen käyttöön esimerkiksi yhteyspalvelukeskustyyppisen toiminnan soveltamisella maaseutuyritysten tuottamiin aineettomiin ja aineellisiin tuotteisiin. Viihteeseen, kulttuuriin, perinteisiin ja taiteisiin liittyvät yritykset ovat myös osa tuettavaa tietotyötä, vaikka eivät toimisikaan tietoverkkojen kautta. Uudenlainen yritystoiminta luo uusia liiketoiminta- ja työllistymismahdollisuuksia koulutetuille naisille ja nuorille.

Painopistealue sisältää Suomen maaseutustrategian toimintalinjan 3 mukaisia toimenpiteitä.

Tavoitteet ja esimerkkejä toteuttamiskeinoista:

Tietotyöyrittäjyyden edistäminen

- Kulttuuriin, perinteisiin ja taiteisiin liittyvän osaamisen tuotteistaminen yritystoiminnaksi
- Etsitään uusia mahdollisuuksia ja toimintamalleja, joissa yksityinen sektori tuottaa ja ylläpitää julkista sektoria palvelevia sähköisiä palveluja

Tietotyökeskittymiä

- Yhteyspalvelukeskustoimintaan sopivien tyhjien tilojen kartoittaminen ja markkinointi myös alueen ulkopuolelle
- Yhteyspalvelukeskustoimintamallin soveltaminen maaseutuyritysten tuottamien tuotteiden ja palveluiden markkinoinnissa

- Tietotyöyrittäjien yhteisten (etä)työpisteitten luominen

4.4.4 Sujuva arki viihtyisässä ympäristössä

Yhteiskunnan tarjoamat palvelut kylillä ovat heikentyneet. Kyläkouluverkko on harventunut ja edelleen ainakin Kajaani ja Vaala suunnittelevat koulujen lakkauttamista. Julkisen liikenteen vuorot vähenevät huolimatta siitä, että sekä nuorilla että vanhuksilla tarvetta olisi, jos aikataulut sovittelaisiin sopiviksi. Sosiaali- ja terveysalan palvelujen saatavuus kylillä jatkossa on myös epävarmaa, vaikka näiden palvelujen tuominen kylille todennäköisesti mahdollistaisi vanhusten asumisen pitempään kotona ja vähentäisi lääkärissä käynnin tarvetta. Toisaalta laajakaistan saaminen vuoden 2006 loppuun mennessä maaseudulle mahdollistaa monien palvelujen tarjonnan uudella tavalla. Tämä edellyttää verkkopohjaisten palvelujen sisällön kehittämistä.

Ympäristötietoisuus on lisääntynyt ja sen myötä maisemanparantamisen, ympäristön siistimisen ja kunnostuksen tarpeet ovat nousseet esille.

Mielekästä tekemistä kaikenikäisille tarjoavalla viihtyisällä ympäristöllä on suuri merkitys maaseudun asuttuna pysymiselle. Nuorten harrastusmahdollisuuksien turvaaminen on tärkeää, koska henkilöt, joilla on maalla vietetyssä nuoruudessaan ollut mieleisiä aktiviteetteja ja kiinnekohtia, suhtautuvat myöhemmin myönteisesti maaseutuun asuinpaikkaa valitessaan.

Tarvittavien palvelujen saaminen kohtuuetäisyydeltä on yksi elävyyden edellytys. Julkisen sektorin palvelujen supistuessa yksityinen palveluyrittäjyys kasvaa. Tämä koskee monia toimialoja hoivasta erilaisiin huoltotöihin. Palveluyrittäjyyden kasvua tukee myös kuluttajien lisääntyvä halu ostaa erilaisia palveluja arkeaan helpottamaan. Asukkaiden vähentyessä vapaa-ajan asutus luo lisää asiakaspohjaa erilaisille palveluyrityksille. Langaton laajakaista tarjoaa uuden mahdollisuuden myös vapaa-ajan asuntojen muuttamiseen ympärivuotiseen käyttöön. Tämä edellyttää tiivistä yhteistyötä kuntien ja maakunnan maankäytönsuunnittelun kanssa.

Alueen viihtyisyyttä voidaan lisätä ympäristöä kunnostamalla, ympäristöyrittäjyys antaa uusia toimeentulomahdollisuuksia maaseudulla asuville. Toimivien maatilojen osuus maisemien ja monimuotoisuuden säilyttäjinä on merkittävä. Tilojen lukumäärän vähentyessä on kuitenkin tärkeää löytää rinnalle muita ratkaisuja ja toimijoita maisemallisen vetovoimaisuuden säilyttämiseksi. Viihtyisä, kunnostettu kylä- ja maaseutumaisema lisää asumismukavuutta, alueen houkuttavuutta ja tukee luontoon pohjautuvaa elinkeinotoimintaa.

Painopistealue sisältää Suomen maaseutustrategian toimintalinjojen 2 ja 3 mukaisia toimenpiteitä.

Tavoitteet ja esimerkkejä toteuttamiskeinoista:

Uusia palveluja maaseudulle

- Turvataan haja-asutusalueiden palveluja tai korvaavien palvelujen luomista kadonneiden tilalle.
- Uuden tyyppiset, eri tahojen yhteistyössä toteuttamat palvelumuodot, esimerkiksi monipalvelupisteet ja pyörille siirretyt tai muuten kiertävät palvelut.
- Uusien, alueen eri ikäisten pysyvien ja vapaa-ajan asukkaiden arkielämää helpottavien palveluyritysten perustamisen ja kehittymisen tukeminen.
- Yritysten syntymisen edistäminen esimerkiksi kokoamalla tietyn tyyppisten palvelujen tarjoamisesta kiinnostuneita kehittämisrenkaiksi ja lisäämällä näiden yrittäjä- ja liiketoimintavalmiuksia koulutuksilla ja valmennuksilla.

Maaseutuasumisen edistäminen

- Maaseudulle muuttamista helpottavat uudet toiminnot, toimintatavat ja kokeilut. Maalle muuttoon liittyvää ongelmakenttää ovat mm. tyhjät asunnot, joita ei saada myyntiin tai vuokralle sekä hyvien, saatavilla olevien asuintonttien puute. Uusia kokeiluja voisivat olla esimerkiksi hankkeen puitteissa tehtävät talojen kuntokartoitukset, jotka voisivat pienentää kynnystä myydä vanhaa taloa homeongelmaseuraamusten pelossa tai kyläyhdistyksen toimiminen talojen vuokraajana omistajaltaan ja vuokraaminen eteenpäin, jolloin kauempana asuva omistaja voisi luottaa paikalliseen valvontaan. Uusi kokeilu voisi olla myös hyvien rakennuspaikkojen yhdistäminen useamman omistajan maapaloista. Tällöin talonpaikkoja voitaisiin muodostaa vähän kauemmaksi olemassa olevista taloista, "reuna-alueille", jolloin niiden myyminen voisi olla omistajilleen pienemmän kynnyksen takana.
- Yhteisten ratkaisujen etsiminen kylien jätevesi- ja vesiongelmiin

Lisää harrastusmahdollisuuksia

- Kylien harrastus- ja virkistysmahdollisuuksia parannettaessa huomioidaan erityisesti lapset ja nuoret, muita kuitenkin unohtamatta.
- Eri ikäisten kerhotoimintaan liittyvien kylien yhteisten ratkaisujen kehittäminen ja niihin liittyvät pienet investoinnit, esimerkiksi välinepankit ja -lainaamot.
- Erilaisten rakenteiden, rakennelmien, ratojen, kenttien tai muiden vastaavien tekeminen joissakin tapauksissa.
- Toistuvien tapahtumien mahdollistaminen niihin liittyvillä rakenteilla ja rakennelmilla.

Viihtyisä maaseutumaisema

- Ympäristöön liittyvät pienet rakennelmat
- Vesistöjen kunnostukseen liittyvät pienimuotoiset yhteisölliset investoinnit, esimerkiksi kyläyhdistyksen ostama kaislikonniittolaite
- Kylien maisemasuunnitelmien laatiminen
- Perinnemaisema- ja perinnebiotooppikohteiden etsiminen myös muilta kuin aktiivitulojen mailta ja hoitokohteiden yhdistäminen laajemmiksi kokonaisuuksiksi.

- Em. suunnitelmilta edellytetään selkeää ja tiedostettua yhteyttä koko kylän viihtyisyyden parantamiseen tai uusien ansiomahdollisuuksien synnyttämiseen tai elinkeinojen harjoittamisedellytysten tukemiseen.
- Tiettyjen maa-alueiden, esimerkiksi pusikoituneiden entisten peltoaluiden yhteisöllinen kunnostaminen ja raivaus silloin, kun siihen liitetään maisemanhoitotarkoituksen lisäksi sopimus kunnostetun alueen siirtämiseksi johonkin hyötykäyttöön, esimerkiksi vuokramaaksi viljelykäyttöön.
- Jatkuvuuden huomioiminen suunnitelmien laatimisessa: ympäristötoimenpiteiden toteuttamiseen kehitetään, haetaan ja sovelletaan uusia keinoja, joita voivat olla esimerkiksi sopimuksellisuus ja maatalouden erityisympäristötuen mahdolliset uudet käyttömuodot, joissa hakijana voi olla joku muu kuin viljelijä.
- Vuosien 2007 - 2013 ympäristötukiohjelmaan hyväksyttävät ympäristötuen erityistuki- ja ei-tuotannolliset –investointitukikohteet, esimerkiksi perinnebiotoopit, kosteikot ja laskeuma-altaat silloin, kun toteuttajana on yhdistys.

Ympäristöyrittäjyyden synnyttäminen

- Kiinnostuksen herättäminen ympäristö- ja uusiokäyttöyrittäjyyttä kohtaan mm. tiedottamisen kautta esimerkkejä ja mahdollisuuksia esille tuoden.
- Ympäristöyrittäjyyteen liittyvää koulutusta
- Liiketoimintasuunnittelussa ja tuotekehittelyssä avustaminen

Myös viihtyisään maisemaan ja ympäristötietoisuuden lisäämiseen liittyvillä toimenpiteillä luodaan mahdollisuuksia ympäristöyrittäjyydelle.

Ympäristötietoisuuden lisääminen

- Ympäristöhoitoon, kulttuuriympäristön säilyttämiseen ja vanhojen rakennusten kunnostamiseen liittyvä tiedottaminen ja koulutus.
- Aktivointitilaisuuksien järjestäminen, hyvien toimintamallien ja käytäntöjen siirtäminen.
- Tuetaan uusia toimintatapoja, joilla lisätään alueen asukkaiden halua huolehtia ympäristöstään.

4.4.5 Elinvoimaiset yhteisöt, osaavat ihmiset

Alueella toimii yli 50 kylä- tai asukasyhdistystä. Suurin osa alueen kyläyhteisöistä on varsin aktiivisia ja monella on myös aikaisempaa kokemusta hanketoiminnasta. Kuitenkin muutamalla aikaisemmin hyvin aktiivisella kylällä on havaittavissa selvää väsymistä toimintaan, mihin osin on syynä aktiivitoimijoiden vähäisyys ja osin hankeväsyminen. Toisaalta vuosikymmeniä hiljaa olleita kyliä on aktivoitunut. Näillä kylillä näkyy selvästi muualta kylään muuttaneiden tai nuorten innostunut ote yhteisten asioiden kehittämiseen. Syntyneen innostuksen tueksi tarvitaan selvästi tietoa muun muassa yhteistyötahoista, kehittämisrahoituksista ja hanketoiminnasta. Kyläyhteisöt ovat vähitellen suuntaamassa toimintaansa yhä enemmän myös kylien väliseen yhteistyöhön, mihin on syynä toisaalta aktiivien väheneminen väestörakenteen muuttumisen myötä ja toisaalta

maaseudun palvelurakenteen heikkeneminen. Epävarmuus palvelujen saatavuudesta lähitulevaisuudessa vaikuttaa aktiivisuuteen.

Yhteisöllisyyden ylläpito ja kehittäminen vaatii yhteisen kehittämistyön lisäksi myös yhdessä toimimista virkistykseen merkeissä. Monelta kylältä kuitenkin puuttuvat yhteiset kokoontumistilat, mikä selvästi hankaloittaa yhteisöllistä toimintaa ja sosiaalisen pääoman kehittymistä. Yhteisten kokoontumistilojen lisäksi kylillä kaivataan yhteisiä harraste- ja liikuntatiloja sekä ohjausta harrastetoimintaan.

Vahvistamalla eri yhteisöjen toimintaa, tukemalla uusia toimintamuotoja ja eri tahojen yhteistyötä sekä lisäämällä maaseudun asukkaiden osaamista kasvatetaan alueen elinvoimaa, vetovoimaa ja sosiaalista pääomaa. Nuorten ja naisten osallistumista lisäämällä saadaan alueen kehittämiseen uusia ihmisiä ja näkökulmia sekä tuoreita ideoita. Koska nuorilla tarkoitetaan alle 30 –vuotiaita, on huomioitava tämän ikäisten hyvinkin paljon toisistaan poikkeavat tarpeet. 17 –vuotiaalla koululaisella ne ovat toisenlaisia kuin kolmeakymmentä lähestyvän ehkä jo perheellisen nuoren naisen tai miehen tarpeet. Uusia ajatuksia ja toisenlaista osaamista tuo myös maahanmuuttajien kytkeminen kiinteästi mukaan alueen elämään ja toimintaan. Aktiivisten toimijoiden osaamisen lisääminen ja jaksamisen varmistaminen on tärkeää, mutta samalla on huolehdittava uusien toimijoiden löytymisestä ja osallistumismahdollisuuksista. Laajakaistaratkaistu, sähköisten menetelmien ja toimintakulttuurien kehittäminen tarjoavat uusia mahdollisuuksia kylätoimijoitten, kylien ja siellä olevien yritysten verkostoitumiseen kansallisesti ja kansainvälisesti. Uusia mahdollisuuksia ja tapoja voi löytyä laajakaistan myötä myös alueen asukkaiden osallistamiseen. Vuonna 2010 Kainuu voisi toimia kansallisena mallina, miten tietoyhteiskunnan infrastruktuuria ja sen hyödyntämismahdollisuuksia voidaan monipuolisesti käyttää maaseudun kehittämiseen.

Toimialakohtainen yritystoimintaan liittyvä koulutus tapahtuu kyseisten toimintalinjojen alla, tämän toimintalinjan alla lisätään yleistä yrittäjyysosaamista sekä toteutetaan kaikille maaseudun pienille yrityksille tarjottuja koulutustilaisuuksia.

Painopistealue sisältää Suomen maaseutustrategian toimintalinjan 3 mukaisia toimenpiteitä.

Tavoitteet ja esimerkkejä toteuttamiskeinoista:

Kylien ja muiden yhteisöjen toiminnallinen kehittäminen

- Kylätalojen ja vastaavien yhteisten tilojen kunnostaminen ja rakentaminen yhdistettynä kyseisten tilojen monipuolisen ja eri tahoja kokoavan toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen.
- Kyläsuunnitelmia eri tahojen yhteistyönä toteuttavat kylien kehittämishankkeet.
- Muiden yhteisöjen kuin kyläyhdistysten hankkeet, kun niiden kohde-ryhmänä ja hyödynsaajina ovat maaseudun asukkaat. Tällöinkin painotetaan suunnitelmallisuutta ja muiden kanssa tehtävää yhteistyötä sekä investointien kohdalla myös uusien toimintojen syntymistä sen myötä.

- Kylien liiketoimintasuunnitelmien laatiminen kylien palvelutuotannon tai kylätalojen ylläpidon tueksi
- Maaseutujärjestöjen yhteistyön ja verkostoitumisen tukeminen sähköisten palvelujen ja menetelmien avulla

Uusia ihmisiä mukana alueen kehittämisessä

- Tiettyyn asiaan tai teemaan keskittyvillä tilaisuuksilla saadaan liikkeelle juuri kyseisestä aiheesta kiinnostuneita ihmisiä, jotka eivät välttämättä ole mukana yhdistysten toiminnassa. Kyseisten tilaisuuksien kohdalla on huomioitava jatkuvuus, niistä on oltava hyötyä ja niiden on johdettava johonkin.
- Koordinaatiohanke, jonka sisällä toteutetaan nuorten omia pienhankkeita.
- Nuorten tutustumisvierailut muihin LEADER –alueilla toteutettuihin nuorten hankkeisiin.
- 20 – 30 –vuotiaiden maaseudulle asettuneiden etsiminen, verkottaminen ja heidän tarpeittensa huomioiminen kehittämistoimenpiteiden toteutuksessa. Kyseiset nuoret toimivat positiivisina esimerkkeinä muille: et ole yksin, maalle voi jäädä!
- Sivukylillä asuville nuorille kohdistetut uudet kesätyöratkaisut, jotka tukevat sekä yhteisöllisyyttä että nuorten osaamisen lisäämistä.
- Vapaa-ajan asukkaiden osaamisen kanavoiminen alueen kehittämiseen
- Hankekoulutus ja hankeneuvonnan järjestäminen

Osaamisen lisääminen ja innovatiivisuuden edistäminen

- Maaseudun asukkaiden tietotekniikkavalmiuksien lisääminen
- Yhteistyöosaamisen lisääminen verkostotyöskentelykoulutuksella: miten esimerkiksi ongelmatilanteissa toimitaan tai miten riittävä luottamus saadaan rakennettua?
- Luovan ajattelun käyttöön liittyvä koulutus
- Uusien ratkaisuvaihtoehtojen etsiminen ongelmille kokoamalla yhteen eri aloja edustavia ihmisiä ja ikäluokkia
- Maaseutuelinkeinoiniin liittyvien keksintöjen alkuvaiheen tukeminen
- Naisten osaamisen laajentaminen esimerkiksi huomaamaan ”miehisten” alojen mahdollisuudet tai pysymään mukana maaseudun ammattien nopeassa teknisessä kehityksessä

Yrittäjyyden edistäminen ja yritysosaamisen lisääminen

- Kaikille avoimet yrittäjyyteen liittyvät tilaisuudet ja tietoisukupäivät eri aiheista (mm. hinnoittelu, työnantajana toimiminen, kannattavuus jne.) sekä yrittäjävalmiuksia lisäävä koulutus.
- Ns. yrittäjäpersoonien etsiminen ja tukeminen eteenpäin yrittäjyyspolulla
- Yrittäjyydestä kiinnostuneiden naisten valmennusryhmät ja vertaistuki
- Laajemman kehittämis- tai koordinaatiohankkeen sisällä naisten pienet yrittäjyysvalmennusryhmät voivat käyttää tietyn tukisumman kunkin ryhmän valitsemaan pienhankkeeseen, esimerkiksi tietyn asiantuntijan käyttöön, tutustumismatkaan tms.
- Kasvuhaluisten maaseutuyritysten etsiminen ja kasvuvalmennus, yrityskohtaisten laajennus- ja kehittämissuunnitelmien laatiminen ja niiden toteuttamisen tukeminen
- Liiketoiminnan sähköistymiseen liittyvä koulutus

- Uudenlainen "yhteisöyrittäjyys": maaseudulla toimivien itsenäisten yritysten yhteisillä toimitilaratkaisuilla voidaan osaltaan vastata rohkeuden puutteeseen ja helpottaa yksinyrittämisen ongelmia silloinkin, kun on kyse eri toimialoja edustavista yrityksistä.
- Uudet sähköiset verkostomallit maaseutuyritysten verkostoitumisessa kansallisesti ja kansainvälisesti

4.5 ALUEIDEN VÄLINEN JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Kansainvälistyminen ja alueiden välinen toiminta ei ole uutta Oulujärvi LEADER ry:n toiminta-alueella. Joillakin alueen yrityksillä on kansainvälistä toimintaa, markkinat ovat monesti maan rajojen ulkopuolella ja toimintojen kehittämiseen otetaan mallia muualta. Osalla alueen matkailuyrityksistä ulkomaalaiset ovat suurin asiakasryhmä. Myös alueen kunnilla on ystävyyuskuntatoimintaa ja koulut tekevät kansainvälistä yhteistyötä esimerkiksi Socrates –projekteina. LEADER –hankkeiden kautta kansainvälistymistä voidaan laajentaa uusiin aihepiireihin ja uusille tahoille.

Pienet toimijat eivät yleensä toimi oman alueensa ulkopuolella, puhumatakaan rajojen yli tapahtuvasta toiminnasta. LEADER –hankkeet mahdollistavat pienten yhdistysten ja yritysten kansainvälistymisen yhteistyöhankkeiden kautta.

Eri tahojen yhteistyö ei aina ole helppoa oman alueen sisälläkään. Yhteistyön laajentaminen muille alueille, jopa maan rajojen ulkopuolelle, on haasteellista ja aikaa vievää. Toisaalta juuri haasteissa opitaan ja kehitetään. Kun oman alueen ulkopuolelta on lisäksi saatavissa uusia ideoita, näkökulmia ja toimintatapoja omaa elinaluetta virkistämään, on alueiden välistä yhteistyötä kannattavaa rakentaa. Mahdollisuus kansainväliseen toimintaan voi osaltaan innostaa myös uusia toimijoita mukaan kehittämistyöhön. Koska LEADER –tukikelpoisten yritysten maksimityöllistyvyys saa jatkossa olla 10 henkilötyövuotta entisen viiden henkilötyövuoden sijaan, kasvattaa se todennäköisesti niiden yritysten määrää, jotka ovat kiinnostuneita kansainvälistymään LEADER –hankkeiden avulla.

Oulujärvi LEADER ry:n tukema alueiden välinen toiminta lähtee alueen asukkaiden tarpeista ja lähtökohdista. Tavoitteena on yhteistyöalueiden molemminpuolinen hyöty. Alueiden välisten hankkeiden perusajatuksena on Oulujärvi LEADER ry:n toiminta-alueen tukeminen ja kehittämissohjelman toteuttaminen, kansainvälinen toiminta ei ole itseisarvo sinänsä. Alueiden välisten hankkeiden tulee olla paikallisella tasolla kehittämissohjelman mukaisia ja sen tavoitteita toteuttavia.

Toimintaryhmän oman alueiden välisen yhteistyön tarkoitus on hyödyttää toiminta-alueen toimijoita. Kumppanitoimintaryhmät tuntevat oman alueensa toimijakentän, jolloin eri alueiden pienten toimijoiden keskinäisen verkostoitumisen ja yhteistyön mahdollisuudet ovat helpommin tunnistettavissa.

Alueiden välisen yhteistyön mahdollisuudet LEADER –toimintatavan puitteissa ovat lisääntyneet merkittävästi uusien jäsenmaiden liityttyä 1.5.2004 Euroopan Unioniin. Uusien jäsenmaiden mukaantulo ja LEADER -

toiminnan toteuttaminen kyseisillä alueilla avaa uusia mahdollisuuksia myös Oulujärvi LEADER ry:lle. Kolmannen koheesioraportin mukaan alue- ja rakennepolitiikan painopisteinä tulee olemaan ohjelmakaudella 2007 - 2013 alueellisen kilpailukyvyyn sekä työllisyyden edistämisen lisäksi juuri kaikkein köyhimpien alueiden ja jäsenmaiden tukeminen sekä alueellisen yhteistyön edistäminen. Uudet jäsenmaat suurelta osin edustavat juuri näitä köyhimpiä alueita. Koska Oulujärvi LEADER ry:llä on kokemusta maaseudun kehittämisestä jo vuodesta 1996, voisi tästä kokemuksesta olla hyötyä LEADER –toimintaa aloittaville kehittämisorganisaatioille uusissa jäsenmaissa. On kuitenkin muistettava, että vakiintuneitten LEADER –toimintaryhmien kanssa toimimisen hankaluudet ovat oletettavasti pienemmät kuin alueiden välistä yhteistyötä vasta aloittelevien toimintaryhmien.

Syyskuussa 2006 on Oulujärvi LEADER ry:llä meneillään kolme kansainvälistä kehittämishanketta: FinLink –nuorisohanke, jossa hakijana on Purukka ry Puolangalta ja yhteistyötoimintaryhmänä Fens LeAp LEADER+ Englannista, InnoEurope –hanke, jossa hakija on Kainuun Keksijät ry ja yhteistyötoimintaryhmänä LEADER+ Vestsjaelland Tanskasta sekä toimintaryhmän oma Nordic Leader Dimension –hanke, jonka muut osanottajat ovat I Samma Båt, Pomoväst, Jokivarsikumppanit ja Studieförbundet i Österbotten Suomesta sekä Leader+ Sommenbygd, Astrid Lindgrens Hembygd, Leader+ Sjuhärad ja Kustlandet Leader+ Ruotsista.

Tanskalaisen Vestsjaelland –ryhmän kanssa on suullisesti sovittu keksijähankkeen kanssa aloitetun yhteistyön laajentamisesta myös muihin aihepiireihin tulevalla ohjelmakaudella. Molemmat ryhmät ovat kiinnostuneita matkailuun ja paikallisten raaka-aineiden tuotteistamiseen liittyvistä asioista, joten nämä voivat niitä olla teemoja, joille yhteishankkeita jatkossa syntyy.

Nordic Leader Dimension –hankkeen yhtenä tavoitteena on yhteishankkeiden rakentaminen hankkeessa mukana olevien ryhmien välille. Näitä hankkeita suunniteltaessa otetaan huomioon myös muut rahoituskanavat, esimerkiksi Pohjoismaisen ministeriöneuvoston rahoitus ja Naapuruusohjelmassa oleva alueellinen yhteistyö, jonka rajat ylittävissä (A-) ohjelmissa voidaan tukea paikallisten ongelmien ratkaisuihin liittyviä hankkeita. NLD –hankkeessa mukana olevien ryhmien yhteisiä hanketeemoja voisivat olla esimerkiksi yrittäjyys, ympäristöön liittyvät asiat sekä tieto- ja viestintäverkot. Tämän hankkeen puitteissa on jo syntymässä uusi yhteinen toimintatapa kansainvälisen yhteistyön syntymistä edistämään: paikallisesti toteutettavien hankkeiden mahdollisuus kasvaa uusiksi kansainvälisiksi hankkeiksi tutkitaan väliraportointivaiheessa ja tälle ”tutkimukselle” luotaneen yhteinen muoto.

Jo syntyneiden yhteistyösuhteiden lisäksi etsitään uusia yhteistyökumppaneita. Tätä tehdään alueen tarpeiden mukaan, kiinnostuneina ja halukkaina, mutta jalat maassa.

Tavoitteet ja esimerkkejä toteuttamistavoista:

Kansainvälisen osaamisen ja yhteistyön lisääminen

- Toimintaryhmä osallistuu alueelliseen, kansalliseen ja kansainväliseen verkostoitumiseen ja koulutuksiin
- Tiedotetaan alueiden välisen yhteistyön ja kansainvälistymisen mahdollisuuksista, koulutetaan ko. hankkeiden toteuttamiseen
- Etsitään yhteistyökumppaneita alueen yrityksille ja yhdistyksille hyödyntäen olemassa olevia suhteita, toimintaryhmien partnerihakukantaa, kv –yhteyshenkilöitä ja verkostoyksiköitä
- Avustetaan alueiden välisten hankkeiden hankesuunnitelmien, aiesopimusten ja yhteistyösopimusten laatimisessa
- Opintomatkat muiden alueiden yhteistyöhankkeisiin

Yritystoiminnan vahvistuminen

- Tuetaan yritysten yhteisiä markkinointihankkeita, esimerkiksi osallistumista kansainvälisiin messu- ja myyntitapahtumiin
- Tietojen ja taitojen vaihtaminen esim. valmistusmenetelmiin ja raaka-ainetietouteen liittyen
- Yhteinen markkinointi esim. matkailuun liittyen (erityiskohteet kuten kalastusmatkailu, vaellusreitit, lintu- ja lajibongaus tms.)
- Uusien yritysmahdollisuuksien etsiminen (toisella alueella tarve, toisella tuote → yhteisen menetelmän luominen näiden yhdistämiseksi)
- Yhteinen kehittäminen esim. uudet tuotteet tai markkinointimenetelmät

Kylä- ja yhdistystoiminnan uudistuminen

- Verkostojen luominen esim. kylät, naiset, nuoret
- Toimintojen vertailu ja molemminpuolinen oppiminen
- Ratkaisuvaihtoehtojen etsiminen yhteisiin ongelmiin

4.6 HANKEVALINTAKRITEERIT

Sekä paikallisten että alueitten välisten ja kansainvälisten yhteistyöhankkeitten kohdalla käytetään samoja hankevalintakriteerejä. Tuettavia hankkeita valittaessa tarkastellaan, onko hanke

LEADER –periaatteiden mukainen

- *paikallislähtöisyys*: onko tarve tai idea lähtöisin ruohonjuuritasolta? Ovatko paikalliset ihmiset mukana hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa?
- *kestävä kehitys*: toimitaanko hankkeessa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväällä tavalla?
- *tasa-arvo*: edistetäänkö hankkeella eri toimijoiden yhtäläisiä mahdollisuuksia elää maaseudulla ja osallistua työelämään, toimintamuotoihin ja vaikuttamiseen?
- *siirrettävyys*: voiko ideaa, toimintatapaa tms. siirtää muualle? Hyödynnetäänkö hankkeessa jotakin muualla onnistunutta mallia? Siirtyykö hankkeessa tutkimus- tai asiantuntijatietoa käytäntöön?

strategiaa toteuttava

- *yhteistyö*: onko hankkeen toteutukseen sitoutunut hakijan lisäksi muita tahoja? Syntyykö hankkeen aikana uusia tai uudenlaisia yhteistyökumppanuuksia? Yhteisiä ratkaisuja? Verkostoja tai toimintamalleja?

- *innovatiivisuus*: Syntyykö hankkeessa jotakin uutta? Käynnistääkö hanke uudenlaista toimintaa? Onko hankkeen toteutustavassa jotakin uutta?
- *elinkeinollisuus*: Tukeeko hanke suoraan tai välillisesti olemassa olevien yritysten toimintaa tai uusien syntymistä? Syntyykö uusia työ- ja ansiomahdollisuuksia?

ohjelmaan sopiva

- hanke edistää ohjelman määrällisten ja laadullisten tulosten toteutumista
- ohjelmasta löytyy tavoite, jota hanke osaltaan toteuttaa

realistinen

- tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista hankkeen suunnitelluilla toimenpiteillä ja hankkeen toteutusaikana
- hakijalla on kyky toteuttaa hanke

taloudellinen

- yrityksellä on kannattavan toiminnan edellytykset
- hankkeen kokonaisrahoitus on kunnossa
- hankkeen kustannukset ovat kohtuulliset ja oikeassa suhteessa tuloksiin

Lisäksi arvioidaan jatkuvuutta, mitä pysyvää hankkeesta jää jäljelle. Jatkuvuuden arvioinnissa huomioidaan kuitenkin, että kokeiluluontoisten hankkeiden tukeminen on ohjelman mukaista, vaikkei jatkuvuutta voida hakuvaiheessa taata.

Jokaisesta hankkeesta täytetään hankearviointilomake, jossa arvioidaan edellä mainittujen kriteerien täyttymistä ja esitetään mahdolliset muut perusteet tukea tai olla tukematta hanketta.

5 OHJELMAN TOTEUTTAMINEN

Ohjelman toteuttamiseksi toimintaryhmä aktivoi ja innostaa alueen asukkaita, antaa käytännönläheistä hankeneuvontaa ja tukea hankeprosessin kaikissa vaiheissa, rakentaa ohjelmaa toteuttavia hankkeita alueen toimijoiden kanssa ja tiedottaa toiminnastaan ja ohjelman suomista mahdollisuuksista useita eri kanavia käyttäen.

Ohjelmakausien välissä olevan ajanjakson, jolloin hankerahoitusta ei ole käytettävissä, Oulujärvi LEADER ry hyödyntää tiedottamalla uuden kehittämisohjelman sisällöstä ja auttamalla hanketoimijoita rakentamaan hankkeita valmiiksi siten, että uusi ohjelmakausi saadaan käyntiin välittömästi, kun rahoitusmahdollisuus avautuu. Välikautta käytetään myös kehittämällä uusia tapoja toimintaryhmän tiedottamistyöhön. Näillä lisätään alueen toimijoiden hanketietämystä sekä edistetään hankkeiden siirrettävyyttä oman alueen sisällä, sieltä ulospäin ja muualta omalle alueelle.

Edellä mainittuja uusia tiedottamistapoja ovat muun muassa

- muutaman kuukauden välein julkaistava sähköpostilla jaettava Oulujärvi LEADER –tiedote. Oman toimialueen toimijoiden lisäksi tiedote lähetetään myös muille toimintaryhmille.
- tietyille ryhmille kohdennettu informaatio; vastaanottajaryhmiä voivat olla esimerkiksi jäsenistö, kyläyhdistykset, muut yhdistykset, kunnat ja muut sidosryhmät ja informaation sisältönä esimerkiksi muualla toteutetut onnistuneet hankkeet sekä maaseutuun liittyvät ajankohtaiset asiat
- uuden ohjelman ”kansanpainos” sekä jaettavana että ryhmän omien www –sivujen yhteydessä olevana nettiversiona
- LEADER+ -kauden toteutumisesta kertova painate

Lisäksi käytetään aikaisempia tiedottamistapoja eli esimerkiksi esitteitä ja lehtisiä eri tukimuotoihin liittyen, itse toteutettuja aktivointitilaisuuksia ja osallistumista muiden järjestämiin tilaisuuksiin, lehdistötiedotteita ja valmiiden lehtijuttujen kirjoittamista, nettisivuja, yhteistä lehteä Kainuun Naisyrittäjyys LEADER ry:n kanssa, jäsentiedotteita ja lehti-ilmoituksia. Oulujärvi LEADER ry:n viestinnän tavoitteet voidaan jakaa neljään pääteemaan:

- *Ohjelma tutuksi*
→ toimijat tuntevat tavoitteet ja rahoitusmahdollisuudet
- *Mitä rahalla on saatu aikaan*
→ tuloksista kertominen sekä ohjelma- että hanketasolla lisää myönteistä asennoitumista ja aktivoi
- *Mallia muualta*
→ Muualla aikaansaadut onnistumiset ja uudet toimintamallit innostavat ja saavat luomaan sovelluksia
- *Mitä erityistä LEADERissä*
→ erityispiirteiden ja lisäarvon esille tuominen vahvistaa asemaa yhtenä alueen kehittäjänä

Teemasta riippuen tiedottamisella on eri kohderyhmiä. Tiedottamistavat valitaan kohderyhmäkohtaisesti.

5.1 RAHOITUS JA MUUT RESURSSIT

Toimintaryhmä on saanut julkista rahoitusta hankerahakehityksen ja hallintorahan muodossa. Oulujärvi LEADER ry on rahallisesti ollut LEADER –ryhmien pienimmän kolmanneksen joukossa. Kun ryhmällä on ollut kaksi työntekijää, hallintorahan riittävyyden kanssa on ollut jonkinasteisia ongelmia. Työtehtäviä kyllä olisi ollut enemmänkin kuin kahdelle. Käytettävissä oleva rahamäärä on rajoittanut toimintaa jonkin verran. Koulutuksiin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin ei ole voitu osallistua halutussa laajuudessa ja omia tilaisuuksia, joissa olisi esimerkiksi käytetty asiantuntijapuhujia, ei juurikaan ole voitu järjestää. Alueella liikkumistakin on pitänyt rajoittaa, vaikka kentälle jalkautuminen on tärkeä osa toimintaa.

Koska ryhmän rooli on muuttunut ja muuttuu vielä lisää kehittäjäorganisaation suuntaan, tehtäviä tulee lisää. Tehtävämäärää lisäävät myös tulevan ohjelmakauden koordinaatiohankkeet, jotka siirtävät pienten hankkeiden hallinnointia nykyistä enemmän toimintaryhmälle. Kehittäjärooliin kuuluvat myös omat hankkeet, joiden olemme käytännössä todenneet lisäävän vakinaistenkin työntekijöiden työtä. Jonkun on omat hankkeetkin suunniteltava ja kirjoitettava eikä hankevetäjää voi jättää yksin selviämään. Jo nyt kasvaneen tehtäväkentän vuoksi tulevan ohjelmakauden toimintarahabudjetti on rakennettu mahdollistamaan enemmän kuin kaksi henkilötyövuotta. Ostetun tai palkatun lisätyövoiman tehtäväkenttää tulisivat mahdollisesti olemaan esimerkiksi aktivointi, tiedottaminen ja kansainvälistyminen.

Toimintarahan kasvaminen 20 %:iin ei tarkoita raskasta ja kallista hallintoa. Työntekijöitten tehtävät pitävät sisällään paljon muutakin kuin perinteistä hallintoa, esimerkiksi kehittämistä, tiedottamista ja aktivointia.

Hankerahakehystä haetaan jonkin verran LEADER+ -kautta enemmän, koska meneillään olevan ohjelmakauden tähänastiset varat ovat sitoutuneet kokonaan ja kysyntä on vain kasvanut. Lisäksi Oulujärvi LEADER -kehittämishojelman 2007 – 2013 toimenpiteet ovat nykyistä ohjelmaa laajempia, etenkin palveluihin ja ympäristöön liittyen.

Toimintarahalla palkattavien työntekijöiden lisäksi tarvittaessa käytetään hankekohtaisia hankevetäjiä ryhmän omien hankkeiden toteuttamiseksi.

5.1.1 Julkisen tuen jakautuminen ohjelman painopisteittäin

		vuosi	2007 - 2013
Luonnosta nouseva tuotanto	13 %	100 000	700 000
Luonto elämysten lähteenä	16 %	120 000	840 000
Kehittyvä tietotyö	6 %	45 000	315 000
Sujuva arki viihtyisässä ympäristössä	16 %	120 000	840 000
Elinvoimaiset yhteisöt, osaavat ihmiset	22 %	165 000	1 155 000
Alueiden väliset ja kansainväliset hankkeet	7 %	50 000	350 000
Toiminta	20 %	150 000	1 050 000
Ohjelma yhteensä	100 %	750 000	5 250 000

5.1.2 Toimintaraha

	vuosi	2007 - 2013
Palkat sivukuluineen	92 000	644 000
Ostopalvelut ja palkkiot sivukuluineen	15 000	105 000
Matkakulut	15 000	105 000
Vuokrat	8 000	56 000
Toimistokulut	10 000	70 000
Muut kulut	10 000	70 000
Yhteensä	150 000	1 050 000

Ostopalvelut sisältävät hallituksen kokouspalkkiot. Palkkojen ja ostopalvelujen määrä voi vaihdella riippuen siitä, palkataanko vai ostetaanko lisätyövoimaa. Matkakuluissa ovat myös hallituksen matkakulut. Vuokratustannukset koostuvat toimiston ja kopiokoneen vuokrista sekä järjestettävien tilaisuuksien tilavuokrista. Muissa kuluissa ovat mm. ilmoitus- ja tiedotuskulut.

5.1.3 Julkisen tuen jakautuminen toimintalinjoittain

		vuosi	2007 - 2013
Toimintalinja 1 Maa- ja metsätalouden kilpailukyvyn parantaminen	4,7 %	35 000	245 000
Toimintalinja 2 Ympäristön ja maaseudun tilan parantaminen	1,6 %	9 600	67 200
Toimintalinja 3 Maaseudun elinkeinoelämän monipuolistaminen ja maaseutualueiden elämälaatu	67 %	505 400	3 537 800
Toimintalinja 4 LEADER-toimintatapa	26,7 %	200 000	1 400 000
- josta toimintaraha		150 000	1 050 000
- josta alueiden väliset ja kansainväliset hankkeet		50 000	350 000
Ohjelma yhteensä	100 %	750 000	5 250 000

Julkisen tuen vuotuinen jakautuminen Manner-Suomen maaseudun kehittämissuhteen mukaisiin toimenpiteisiin on esitetty liitteessä 6.

5.1.4 Ohjelman rahoitus 2007 – 2013

		vuosi	2007 - 2013
EU	32,5 %	375 000	2 625 000
Valtio	19,5 %	225 000	1 575 000
Kunnat (sisältyy linjoihin 1, 3 ja 4)	13 %	150 000	1 050 000
Julkinen yhteensä	65 %	750 000	5 250 000
Yksityinen	35 %	404 000	2 828 000
Ohjelma yhteensä	100 %	1 154 000	8 078 000

5.1.5 Ohjelman painotukset hanketyypeittäin 2007 – 2013

Yritystuet	35 %
Elinkeinolliset kehittämishankkeet	30 %
Yhteisölliset kehittämishankkeet	35 %
Yhteensä	100 %

5.2 OHJELMAN TULOKSET

5.2.1 Määrälliset tulokset

Ohjelmalla tavoitellaan syntyväksi 10 uutta maatilalan yhteydessä toimivaa yritystä, 40 uutta yritystä ilman maatilakytöntä ja 125 uutta pysyvää työpaikkaa (henkilötyövuosina 110). Tavoiteasettelun pohjana ovat LEADER+ -kaudella saavutetut tulokset, joihin on lisätty tulevan ohjelmakauden "lisävuoden" ja ohjelman entistä suuremman elinkeinollisuuden vaikutukset. Muut keskeiset määrälliset tavoitteet on esitetty liitteessä 7.

Ohjelmassa on liitetaulukossa olevien määrällisten tavoitteiden lisäksi monia sellaisia asioita, joiden toteutumista seurataan määrällisesti (hankkeissa työllistyneet, perinnebiotooppihehtaarit, kylien liiketoimintasuunnitelmat, uudet virkistysinfrakohteet jne.). Niille ei kuitenkaan ole tarkoitukseenmukaista esittää tavoitetasoa.

5.2.2 Laadulliset tulokset

Laadullisissa tulostavoitteissa tarkastellaan muun muassa uusien yhteistyösuhteiden ja –muotojen syntymistä, koska koko ohjelman punainen lanka kiertyy laajenevan yhteistyön ympärille. Yhtenä laadullisena tavoitteena on saada uusia ihmisiä mukaan toimintaan. Tämän toteutumista mitataan mm. laittamalla osanottaja- ja talkootyölistoihin uusi rastittava kohta: ensimmäistä kertaa LEADER –tilaisuudessa. Ohjelman toteuttamisella on paljon erilaisia laadullisia vaikutuksia osaamisen kasvusta viihtyvyyden paranemiseen ja yritysten kilpailukykyyn vahvistumiseen. Indikaattoreina tullaan käyttämään MMM:n laatimaa indikaattoripatteristoa. Hankkeiden vaikuttavuutta arvioidaan itsearviointin yhteydessä ja osin myös sosiaalisen tilinpidon menettelyjä soveltaen.

5.3 MUU RAHOITUS

Oulujärvi LEADER –kehittämisohjelma on kirjoitettu toimenpiteiltään laajaksi, koska sen toteutukseen on tarkoitus käyttää myös muita rahoituslähteitä kuin maaseuturahastoa. Kuntarahaneuvottelujen yhteydessä on kuntien kanssa sovittu, että sovittu vuotuisen kuntarahaosuuden lisäksi voidaan hankekohtaisesti hakea kuntaraha muiden ohjelmien kautta rahoitettaville, LEADER –ohjelmaa tukeville hankkeille.

8.6.2006 käydyissä LEADER –ohjelmien, maaseutuohjelman, EAKR –ohjelman ja ESR –ohjelman yhteensovitusneuvotteluissa tultiin siihen tulokseen, ettei EAKR- ja ESR –ohjelmiin voida tehdä ns. korvamerkintää LEADER –ryhmille. Toimintaryhmällä on kuitenkin seuraavat mahdollisuudet hyödyntää näitä rahastoja:

Oulujärvi LEADER ry voi

- itse hakea hankerahoitusta
- toimia aktivaattorina ja hankkeiden rakentamisapuna muille toimijoille, jotka hakevat rahoitusta
- toimia ruohonjuuritason tarpeiden välittäjänä esimerkiksi sosiaalirahastoon päin sekä rakentaa heidän ja muiden tahojen kanssa yhteistyössä koulutusta tai muita hankkeita, jotka vastaavat tarpeisiin

- käynnistää ja kokeilla uusia toimintoja, jonka jälkeen hyväksi havaitut toimintamallit voidaan levittää muulla rahoituksella.

Euroopan aluekehitysrahasto

EAKR:n Itä-Suomen toimenpideohjelmassa on toimintalinjoissa 1, 2 ja 3 tavoitteita ja toimenpiteitä, joihin liittyen voidaan hakea rahoitusta tätä LEADER –ohjelmaa toteuttaviin hankkeisiin.

Toimintalinja 1: Yritystoiminnan edistäminen

Toimintalinja 2: Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen ja osaamisrakenteiden vahvistaminen

Toimintalinja 3: Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen

Euroopan sosiaalirahasto

ESR:n toimenpideohjelman Itä-Suomen suuralueosiossa on myös tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden kautta voidaan toteuttaa Oulujärvi LEADER –ohjelmaa. Tällaisia löytyy erityisesti ESR -toimintalinjoissa 1 ja 2.

Toimintalinja 1: Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen

Toimintalinja 2: Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen

Euroopan kalatalousrahasto

On käyty alustavia keskusteluja ajatuksesta, jossa Kainuun ja Koillismaan LEADER –toimintaryhmät ja kalataloustoimijat rakentaisivat yhteisen kalatalouden toimintaryhmän. Mahdollisesti alue olisi laajempikin käsittäen esimerkiksi Keskipiste LEADER –alueen ja jopa Itä-Lapin. Kalataloustoimintaryhmiin liittyen on toukokuussa 2006 ollut tapaaminen, johon osallistui edustajia yhdeksästä toimintaryhmästä sekä Kainuun kalatalouskeskuksesta, Pro Agriasta, Perämeren kalatalousyhteisöjen liitosta ja Kainuun TE –keskuksesta. Tapaamisessa todettiin, että kalatalouden rakenteen kannalta olisi järkevää pitää sisävesi- ja rannikkoalueet erillään.

LEADER –toimintaryhmät sopivat luontevasti kalataloustoimijoiden yhteistyökumppaneiksi, koska niillä on pitkä kokemus toimintaryhmätyöstä ja kalatalousalueiden kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet ovat samankaltaisia kuin esimerkiksi Oulujärvi LEADER ry:n muita luonnontuotteita ja matkailua koskevat tavoitteet ja toimenpiteet. Yhteistyöllä vältetään päällekkäisyydet, saadaan aikaan vaikuttava kokonaisuus ja yhdistetään aktiivintiresurssit.

Muu mahdollinen rahoitus

Kansainvälistymiseen liittyen on nähty mahdollisuuksia hyödyntää Pohjoismaisen ministeriöneuvoston rahoitusta ja Naapurisuusohjelmaa. Muita ohjelman toteutumista tukevia rahoituslähteitä etsitään ohjelmakauden aikana.

5.4 TALOUDELLINEN JA HALLINNOLLINEN OSAAMINEN

Sekä edellisellä että nyt meneillään olevalla ohjelmakaudella toimintaryhmällä on ollut hallintorahalla palkattuna kaksi työntekijää, toiminnanjohtaja ja projektisihteeri. Työntekijät toimivat hallituksen alaisuudessa. Toi-

minnanjohtaja ja projektisihteeri toimivat työparina, myös talouden ja hallinnon hoitoa tehdään tiimityönä. Yhdistyksen puheenjohtaja ja toiminnanjohtaja hyväksyvät yhdistyksen laskut yhdessä. Projektisihteeri hoitaa käytännön maksuliikenteeseen liittyvät asiat ja kirjanpidon, mutta varsinainen vastuu on toiminnanjohtajalla. Molemmilla työntekijöillä on sekä kaupallinen koulutus* että työkokemusta talousasioiden hoitamisesta jo ennen LEADER –tehtäviin siirtymistä, joista niistäkin molemmilla on jo vuosien kokemus. Projektisihteeri on ollut toimintaryhmän palveluksessa vuodesta 1997 lähtien ja toiminnanjohtaja vuodesta 2002. MMM on suorittanut huhtikuussa 2006 toimintaryhmän hallinnontarkastuksen, josta laadittuun pöytäkirjaan tarkastaja Antti Pitkänen on kirjannut Oulujärvi LEADER ry:n olevan poikkeuksellisen hyvin hoidettu ryhmä. Talouden ja hallinnon hoitamista jatketaan nykyisellä tavalla myös ohjelmakaudella 2007 – 2013.

*tj: markkinointitutkinnon suorittanut yhteiskunnallisen linjan merkonomi, projektisiht.: talouspäällikön tutkinnon suorittanut sihteerilinjan merkonomi

5.5 OHJELMIEN YHTEENSOVITTAMINEN JA YHTEISTYÖ

5.5.1 Kainuun TE –keskus

Kainuun TE –keskus on rakentanut Kainuun alueellisen maaseutuohjelman laajapohjaisen, Kainuun maakuntahallituksen asettaman maaseututyöryhmän yhteistapaamisiin perustuen. Oulujärvi LEADER ry:n toiminnanjohtaja on mukana maaseututyöryhmässä, joten myös toimintaryhmän näkemykset on saatu esille alueellista strategiaa kirjoitettaessa. Samalla maaseututyöryhmää on pidetty ajan tasalla toimintaryhmän oman ohjelmatyön etenemisestä ja marraskuussa 2005 Oulujärvi LEADER –ohjelmaluonnos esiteltiin maaseututyöryhmän kokoontumisessa. LEADER –ryhmien ja maaseutuosaston välisten yhteensovitusneuvottelujen etenemistä on esitelty maaseututyöryhmälle elokuussa ja syyskuussa 2006. Maaseututyöryhmän työskentelyyn osallistuminen on mahdollistanut yhteensovitusnäkökulman koko ohjelmaproessin aikana. Maaseututyöryhmän työ on todettu olevan sitä, mitä kokonaisvaltaiseen maaseudun kehittämiseen tarvitaan ja siksi sitä on syytä jatkaa varsinaisen ohjelmaproessin jälkeenkin. Tällöin voidaan parhaiten seurata ja varmistaa Kainuun maaseutustrategian toteutumista.

Maaseututyöryhmän kokoontumisten lisäksi toimintaryhmällä on ollut ohjelmanrakentamiseen liittyvät tapaamiset maaseutuosaston kanssa huhtikuussa ja lokakuussa 2005 sekä marraskuussa 2005 maaseutuosaston ja Kainuun molempien toimintaryhmien neuvottelu ohjelmien yhteensovittamiseen liittyen. LEADER –ryhmien ja maaseutuosaston välisiä yhteisiä ohjelmiin ja yhteensovittamiseen liittyviä tapaamisia on vuoden 2006 aikana ollut kahdeksan kertaa. Yhteistyö on siis ollut varsin tiivistä. Keskustelut ovat lähteneet yleiseltä tasolta tarkentuen syksyn mittaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteitten tasolle. Keskusteluja on käyty hyvässä hengessä ja tasavertaisina. Toimintaryhmä on esittänyt omaan ohjelmaansa perustuvat linjauksensa ja ”päällekkäisyyksien” kohdalla on yhdessä etsitty, millaisia rajauksia on mahdollista tehdä. LEADER –hallitus on käsitellyt yhteensovitusasioita kokouksissaan toukuussa ja syyskuussa ja puheenjohtaja on osallistunut yhteensovitusneu-

votteluihin elokuussa. Yhteensovittaminen jatkuu ohjelmakauden aikana, mikäli eteen tulee tapauksia, joita ei nyt ole osattu ennakoida. Keskustelujen käyminen on helppoa, koska LEADER –toimisto on samassa rakennuksessa TE –keskuksen kanssa ja yhteys muutenkin päivittäistä ja toimivaa. LEADER –ohjelmien, maaseutuohjelman, EAKR:n ja ESR:n välisiä yhteisiä yhteensovitustapaamisia on ollut kaksi kertaa, kesäkuussa ja elokuussa 2006. Yhteensovitustaulukossa on huomioitu myös ESR- ja EAKR –rahoitus. Yhteensovituksen tulokset ovat olleet esillä Kainuun maakuntahallituksen III kokoonpanon (MYR) kokouksessa syyskuussa, samoin maakuntavaltuustossa. Yhteensovitus on esitetty tämän ohjelman liitteissä 8 ja 9. Liitteissä esitettyä yhteensovitusta täydennetään kehittämällä uusia yhteisiä menettelyjä hankevalmistelu- ja käsittelyvaiheisiin.

TE –keskuksen yritysosasto on ollut Oulujärvi LEADER ry:n tärkeä yhteistyökumppani. Suurimmalle osalle LEADER –tuetuista yrityshankkeista on TE –keskuksessa tehty ProStart tai PostStart –yritysidean arviointi. Yritysasiakkaita on ohjattu LEADER –toimistosta yritysosastolle ja päinvastoin. Oulujärvi LEADER ry:n toiminnanjohtaja ja projektisihteeri ovat käyneet kertomassa LEADER –yrittäjäkursseilla. Yhteistyö on sujunut joustavasti ja hyvässä hengessä ja sitä on syytä jatkaa samalla tavalla.

Oulujärvi LEADER ry:n hallitus on edellyttänyt, että yrityshankkeilla on pääsääntöisesti oltava ulkopuolisen asiantuntijan lausunto hankkeen kannattavuudesta. Enimmäkseen on käytetty edellä mainittuja ProStart – ja PostStart –ohjelmia, mutta myös ProAgria Kainuun Tutka –arviointi on ollut käytössä. Joidenkin pienten hankkeiden kohdalla laajoja arviointeja ei ole ollut mahdollista saada, tällöin on voitu käyttää esimerkiksi tilitoimiston laskelmia, Finnveran arviota, yritysneuvojan laskelmaa tai työvoimahallinnon starttirahapäätöksen laskelmia. Hallituksessa on kuntien edustajina elinkeinoasiamiehiä, joiden ammattitaito on myös apuna yrityshankkeiden arvioinnissa.

5.5.2 Kainuun maakunta -kuntayhtymä

Aluekehityslainsäädännön perusteella Kainuun maakunta –kuntayhtymän tehtävänä on muun muassa aluekehittämishojelmien valmistelu, hyväksyminen ja toteutumisen seuranta sekä aluekehitystoimenpiteiden yhteensovittaminen.

Vuoteen 2025 ulottuvan Kainuun maakuntasuunnitelman valmisteli Kainuun strategiaryhmä, jossa on mukana Oulujärvi LEADER ry:n toiminnanjohtaja. Sama strategiaryhmä oli laatimassa maakuntaohjelmaa vuosille 2006 – 2010. Sekä maakuntaohjelmassa että –suunnitelmassa on Elinvoimainen ja uudistuva maaseutu -maaseutuosio, jonka yksi toimenpidekokonaisuus on LEADER –toimintaryhmätyö. Maaseutuosion valmistelusta on huolehtinut em. maaseututyöryhmän sisältä valittu pienempi työryhmä. Oulujärvi LEADER ry:n toiminnanjohtaja on mukana tässäkin työryhmässä. Toimintaryhmä on siis ollut koko ajan hyvin tietoinen maakuntaohjelman ja maakuntasuunnitelman tulevasta sisällöstä ja on siten voinut ottaa ne huomioon omaa ohjelmaa laatiessaan. Oulujärvi LEADER ry:n ohjelma- luonnos on lähetetty Kainuun maakunta -kuntayhtymään tutustuttavaksi

ja mahdollisesti kommentoitavaksi marraskuussa 2005. Kainuun strategiaryhmälle Oulujärvi LEADER –kehittämishojelman luonnos on esitelty kokouksessa tammikuussa 2006. Toimintaryhmän ja Kainuun maakunnan edustajien tapaamisessa 1.12.2005 (liite 10) todettiin Oulujärvi LEADER –kehittämishojelman tukevan maakuntaohjelmaa ja kytkeytyvän hyvin sen painopisteisiin. Samalla sovittiin, että LEADER –kehittämishojelman toteutumista tarkastellaan yhdessä vuosittain. Tällöin voidaan seurata myös LEADER –tuella käynnistettyjen kehittämistoimenpiteiden jatkumoa.

Oulujärvi LEADER ry:n kehittämishojelmassa on tavoitteita ja toimenpiteitä maaseudun palveluihin liittyen. Kainuussa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen kuuluu Kainuun maakunta –kuntayhtymälle. Keskustelussa todettiin, että esimerkiksi haja-asutusalueilla asuvien ikääntyneiden ihmisten kotiapupalveluiden kohdalla toimintaryhmällä ja maakunta –kuntayhtymällä on selkeä yhteistyön paikka.

Kainuun maakunta on valmistelemassa maakunnan kansainvälistymishojelmaa. Valmistelutyössä on ollut mukana myös Oulujärvi LEADER ry:n edustaja. Tapaamisessa 1.11.2005 on sovittu, että toimintaryhmien ohjelmien kansainvälistymisosiot tulevat olemaan osa maakunnan kansainvälistymishojelmaa. Lisäksi sovittiin, että tulevalla ohjelmakaudella toimintaryhmien ja maakunnan välinen kansainvälistymisyhteistyö voi olla esimerkiksi yhteisten hankkeiden suunnittelua ja toteuttamista (liite 11).

5.5.3 Kainuun Etu Oy

Kainuussa ei ole eikä ilmeisesti tulekaan varsinaista seudullista yrityspalvelupistettä vaan sen tehtäviä tulevat hoitamaan osin TE –keskus ja osin Kainuun Etu Oy, joka on Kainuun kuntien omistama elinkeinotoiminnan kehittämissyhtiö. Kainuun Edun toiminnan avaintoimialoja on neljä: matkailu, elintarvikeala, puu ja kivi sekä IT, elektroniikka ja metalli. Toimialat ovat siis osin samoja, mitä Oulujärvi LEADER –kehittämishojelmallakin halutaan kehittää. Kainuun Edun kanssa on käyty keskustelu (liite 12), jossa todettiin, ettei toiminnoilla ole päällekkäisyyksiä. Kainuun Edun hankkeet ovat laajoja maakunnallisia tai kansainvälisiä hankkeita, Edun hankkeiden rahoituksesta yli 70 % tulee suoraan komission eri rahoituslähteistä. Oulujärvi LEADER ry:n tukemat hankkeet ovat puolestaan pieniä ja paikallisia hankkeita, jotka tukevat ja täydentävät isompia.

Oulujärvi LEADER ja Kainuun Etu voivat tehdä yhteistyötä mm. ohjaamalla asiakkaita toisilleen. Kainuun Etu on palkannut hankevaroin yritysneuvojan Ylä-Kainuuseen, josta Puolanka on Oulujärvi LEADER ry:n toimintaluuetta. LEADERista olemme ohjanneet yritysasiakkaita yritysneuvojan luokse saamaan apua liiketoimintasuunnitelmien tekemiseen tuen hakemiseksi ja yritysneuvoja ottaa puolestaan yhteyttä LEADER –toimistoon aina kun LEADER –tuki voisi tulla kyseeseen.

Yksi keskustelussa esiin nostettu yhteistyömuoto voisi olla EU –komission hankevarojen suorahaku. Tällöin yhteistyö olisi esimerkiksi yhteishakemus, jossa LEADER toisi maaseutuyrityskytkennän tai Edun suunnitteluapu toimintaryhmälle.

5.5.4 Aluekeskusohjelma

Kajaanin kaupunkiseudun aluekeskusohjelmassa on sitouduttu huomioimaan kaupunki-maaseutuvuorovaikutuksen näkökulma. Ohjelmajohtajan kanssa on käyty keskustelut, joissa on sovittu ohjelmien välisestä yhteistyöstä tavoitteena mahdollisimman hyvä täydentävyys. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi ohjaamalla hankeaihoita toisillemme sen mukaan, kumpaan ohjelmaan ne paremmin sopivat. Muuta yhteistyötä tehdään eteen tulevien tilanteiden mukaan. LEADER –yhteistyö on huomioitu aluekeskusohjelman tulevan kauden ohjelmassa.

5.5.5 Kunnat

Yhteistyö alueen kuntien kanssa on Oulujärvi LEADER ry:lle ensiarvoisen tärkeää. Ilman kuntarahaosuutta (20 % julkisesta rahasta) LEADER –ohjelmaa ei voi edes toteuttaa. Kuntarahaosuuden lisäksi on tärkeää, että kuntien elinkeino- ja maaseututoimen työntekijät ovat hyvin selvillä LEADER –rahoitusmahdollisuuksista ja osaavat ohjata oman kuntansa toimijoita niiden hyödyntämiseen. Joissakin tapauksissa kunnat ovat toimineet hankehallinnoijina pienten toimijoiden pyynnöstä ja puolesta.

Alueen kunnat ovat sitoutuneet LEADER –ohjelman kuntarahoitusosuuteen vuosille 2007 – 2013. Koska Kajaani ja Vuolijoki yhdistyvät vuoden 2007 alusta, kunnat ovat sopineet Kajaanin antavan kuntarahasitoumuksen myös Vuolijoen osalta. LEADER –toimisto laskuttaa kunnilta sovitun kuntarahan vuosiosuuden yhtenä eränä aina kunkin vuoden alussa.

5.5.6 Toimintaryhmät

Läheinen ja luonteva yhteistyökumppani Oulujärvi LEADER ry:lle on toinen kainuulainen toimintaryhmä, Kainuun Naisyrittäjäry LEADER ry. Vaikka varsinaisia yhteishankkeita ei ole ollut, toimistojen sijainti vierekkäin samassa rakennuksessa on mahdollistanut jokapäiväisen kanssakäymisen ja ajatustenvaihdon. Yhdessä on tehty esimerkiksi tiedottamista ja koulutuksen järjestämistä sekä käyty yhdessä neuvotteluja eri tahojen kanssa. Lisäksi Oulujärvi LEADER ry on pitänyt Naisyrittäjäry LEADER ry:n kirjanpidon. Yhteistyötä jatketaan entiseen tapaan myös tulevilla ohjelmakaudella, kuitenkin samalla uusia yhteistyömuotoja etsien.

Yhteistyötä on tehty muidenkin toimintaryhmien kanssa, lähinnä kokemusten ja tiedon vaihdon merkeissä. Oulujärvi LEADER ry on esimerkiksi käyttänyt muiden toimintaryhmien työntekijöitä asiantuntijapuhujina yleisötilaisuuksissaan. Yhteistyötä muiden toimintaryhmien kanssa tulee lisätä ja laajentaa.

5.5.7 Kainuun ympäristökeskus

Kainuun ympäristökeskuksesta on ollut edustaja maaseututyöryhmässä, joten ympäristökeskus on saanut tietoa LEADER –ohjelman sisällöstä sen rakennusvaiheessa. Lisäksi marraskuun lopussa 2005 pidettiin palaveri, jossa LEADER –ohjelman ympäristötoimenpiteet käytiin läpi ympäristökeskuksen edustajan kanssa. Lopputulos oli, että LEADER –ohjelman ympäristöä koskevat toimenpiteet todettiin hyviksi, kattaviksi ja ympäristökeskuk-

sen omaa toimintaa täydentäviksi. Päällekkäisyyksiä ei löytynyt. Tapamista koskeva muistio liitteenä 13.

Oulujärvi LEADER ry:n kehittämisohjelma on ruohonjuuritason ohjelma, jolla tuetaan pienten maaseudun toimijoiden tarpeista ja ideoista nousevia hankkeita. Ohjelmaprosessin aikana järjestetyissä yleisötilaisuuksissa osanottajilla oli kuitenkin vahva näkemys siitä, etteivät pienten toimijoiden taloudelliset ja muutkaan resurssit läheskään aina mahdollista omaa hanketoimintaa vaan tarvitaan yhteistyötä suurempien organisaatioiden kanssa. Tällöin saadaan myös lisäosaamista pienten toimijoiden käyttöön. Tämän vuoksi Oulujärvi LEADER on käynyt muutamien keskeisten maaseudulla toimivien tahojen kanssa neuvotteluja yhteistyöstä LEADER – kehittämisohjelman toteuttamiseksi.

5.5.8 MTT Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus

Sotkamossa sijaitsee Maa- ja metsätalousministeriön alaisen Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen MTT:n Kainuun tutkimusasema. Tutkimusaseman toiminnan painopiste on peltoviljelyssä, mutta luonnontuotteiden osuutta ollaan kasvattamassa. Tutkimusaseman osaamista on Oulujärvi LEADER –toiminta-alueella hyödynnetty erityisesti Puolangalla, mm. Oulujärvi LEADER –rahoitteisena luonnontuotteiden jatkojalostukseen liittyvänä tutkimushankkeena. Marraskuussa 2005 käydyissä keskusteluissa todettiin, että MTT ja Oulujärvi LEADER voivat tehdä yhteistyötä luonnontuotteiden hyödyntämiseen liittyen useammallakin tavalla, esimerkiksi bioenergian käytön edistämisessä ja ”Kainuun marjastrategian” luomisessa ja toteutuksessa. Muistio käydystä keskustelusta liitteenä 14.

5.5.9 ProAgria Kainuu ja Naisten talo Woimala

ProAgria Kainuu on vahvana neuvontajärjestönä ja hanketoimijana yksi keskeisiä toimijoita Kainuun maaseudulla. ProAgria / Kainuun maa- ja kotitalousnaiset, Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskus ja MLL:n Kainuun piiri ovat perustaneet Kajaaniin Naisten talo Woimalan, joka avattiin lokakuussa 2005. Woimala tarjoaa mm. naisille suunnattua koulutusta, tapah-tumia, neuvontaa, toimitiloja sekä koulutus- ja kokoontumistiloja.

Sekä ProAgrialla että Woimalalla on toiminnassaan samoja tavoitteita kuin Oulujärvi LEADER –ohjelmallakin. Marraskuussa 2005 pidetyssä yhteistyö-neuvottelussa (liite 15) ProAgrian ja Woimalan edustajat totesivat LEADER –ohjelman nostavan asioita esille hyvin ja perustellusti. Heidän mielestään LEADER on selkeästi käynnistävä taho. LEADER –toiminta on liikkeelle lait-tavaa toimintaa, josta neuvontajärjestö voi jatkaa eteenpäin. Päällekkäi-syyttä ei ole. Toiminnot eroavat myös siltä osin, että Oulujärvi LEADER tu-kee hankkeita rahallisesti, ProAgria taas toteuttaa hankkeita neuvonta-työnsä ohella.

Asiakasohjaus on yksi osa yhteistyötä: LEADER voi ohjata yritysasiakkaita ProAgrian yritysneuvojille ja he puolestaan LEADER –toimistoon. Näin on toimittu jo nykyisin, mutta yhteistyötä voidaan entisestään tiivistää.

5.5.10 Kainuun Nuotta ry

Kylien maakunnallinen yhteenliittymä Kainuun Nuotta ry kehittää kylä- ja asukastoimintaa laajasti ja monipuolisesti. Kyläyhteisöjen kehittämisessä Nuotan ja Oulujärvi LEADERin on syytä tehostaa yhteistyötään nykyisestä. Kainuun Nuotta on todennut LEADER –kehittämishjelman toimenpiteet kylien kannalta oikeiksi ja tarpeellisiksi ja sitoutuu omalta osaltaan edistämään ohjelman toteutumista ja yhteistyöhön Oulujärvi LEADER ry:n kanssa (liite 16).

5.6 SEURANTA JA ARVIOINTI

Hankkeiden ohjausryhmien kokouksiin osallistuu joko Oulujärvi LEADER ry:n toiminnanjohtaja, projektisihteeri tai joku hallituksen jäsen. Hankkeiden toteutustilannetta käydään läpi myös maksatushakemusten jättämisen yhteydessä. Hankkeet raportoivat toimintaryhmälle väliraportilla puolivuositain ja hankkeen loputtua loppuraportilla, jonka yhteydessä ilmoitetaan hankkeen määrälliset ja laadulliset tulokset. Toimintaryhmän hallitus käy hankkeiden loppuraportit läpi kokouksissaan. Hankkeiden tulokset otetaan huomioon toimintaryhmän vuosiraportoinnissa ryhmän oman toiminnan tulosten lisäksi. Edellä kuvatun virallisen seurannan lisäksi hankkeisiin ollaan yhteydessä vapaamuotoisesti useita kertoja kunkin hankkeen toteutusaikana.

Hallitus seuraa ohjelman toteutumista kokouksissaan ja vuosiraportoinnin yhteydessä. Ryhmä on tehnyt itsearviointisuunnitelman vuonna 2004 ja siihen liittyviä kyselyitä ja arviointia tehdään vuosittain. Toimintaa kehitetään entistä paremmaksi saatujen vastausten perusteella. Kehittämishjelmää päivitetään tarvittaessa.

5.7 LIITTEET

Liite 1	Kartta toiminta-alueesta
Liite 2	Kartta Kajaania koskevasta rajauksesta
Liite 3	Yhdistyksen säännöt
Liite 4	Hallituksen jäsenet taustatahoineen
Liite 5	Lista yleisötilaisuuksista
Liite 6	Julkisen tuen jakautuminen Manner-Suomen kehittämisohjelman toimenpiteisiin
Liite 7	Määrälliset tavoitteet
Liite 8	Ohjelmien yhteensovitus Kainuussa
Liite 9	Ohjelmien yhteensovitus Kainuussa taulukkomuodossa
Liite 10	Muistio yhteistyöstä Kainuun maakunta – kuntayhtymän kanssa
Liite 11	Muistio kv –yhteistyöstä Kainuun maakunta – kuntayhtymän kanssa
Liite 12	Muistio keskustelusta Kainuun Etu Oy:n kanssa
Liite 13	Muistio tapaamisesta Kainuun ympäristökeskuksen kanssa
Liite 14	Muistio keskustelusta MTT:n kanssa
Liite 15	Muistio keskustelusta ProAgrian kanssa
Liite 16	Kainuun Nuotta ry:n lausunto
Liite 17	Paltamon kunnan sitoutuminen kuntarahaosuuteen
Liite 18	Puolangan kunnan sitoutuminen kuntarahaosuuteen
Liite 19	Vaalan kunnan sitoutuminen kuntarahaosuuteen
Liite 20	Kajaanin kaupungin sitoutuminen kuntarahaosuuteen

